

II
RM. 59.

Theol.

R
2075

III, II. 59.

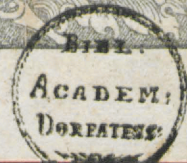
II. 59.

SENTEN

TIAE SALOMONIS, IV.
xta Hebraicam ueritatem,
summa cura redditæ,
autore Philippo
Melanch.

LIPSIÆ PER NICO-
LAVM FABRVM.

M. D. XXXVII.

LIBER AD

LECTOREM, IACOB.
MICYL.

Non minium, spiro ue crocum, non pumice rasus
Candide de ueterum cornua more gero.

Mendaces siquidem decet ista superbia libros.
Scq; peregrina uendere mundicie

Nudas ego superas uolui prodire sub oras
Dummodo sim uerus, sat puto cultus ero.

Non ausos recito coelum spirare Gigantem.
Nec Iouis in turpi ungor adulterio.

Quid faciat castos mores, quid pectora sana
Quo ueniat digne uita gerenda modo.

Hæc ego suscepi Lector studiose docenda.
Hic scopus, hæc nostri summa laboris erit.

Hæc quondam ut posset regina audire Sabea
Venit ab austrina scemina uecta polo.

Tantus erat uirtutis honos, ea gloria recti.
I nunc & croceis uende te muneribus.

4-III A

3381

50676039

ILLVSTRI

SAXONIAE PRIN-

cipi. D. Ioanni Frideris

co, &c. Philippus

Melancht.

S. D.

VM VIDEREM IN
tanta librariorum licentia
futurum, ut scholia nostra
in sententias Salomonis di-
ctata publicarentur, res po-
stulabat, ut erratis quæ sunt
in eo commetariolo non pa-
rum multa, aliqua ex parte mederer. Neq; enim fi-
eri potuit, quin in tā obscuris ac breuib. apophthe-
gmatis multa interpretem fallerēt, præsertim ἡρώ-
τόπιδος. Et recognoscere commentarium non sine-
bant librarij, qui prius uidebantur edituri, quàm no-
bis uel relegere uacasset. Nihilo scilicet & antea
editi sunt aliquot commentarij mei, primum anteq̃
maturuissent, deinde multi, & plerisq; locis opifi-
cum incuria adeo deprauati, ut non agnoscam. Atq;
meo sanè iudicio inter huius seculi innumera mala,
non postremū habet locum Typographorū impro-

A 2 bitas

P R A E F A T I O.

bitas dicam, an impudentia, qui cum citra delectum
 eudant edantq; omnia, unde lucri spes est, Deum im-
 mortalem, quantum incommodant rebus humanis.
 Nam ferè pessimos quosq; libellos, quia plurimos ha-
 bent emptores, orbi obtrudunt, quibus cum labefiat
 alicubi religio, opprimantur honestæ artes atq; lites-
 ræ, seuiatur in bonos uiros, publica tràquillitas per-
 turbetur, quid fingi potest perniciosius? Sed ualeant
 illi ut merentur. Equidem putavi fidei mei referre,
 ut lecturis Salomonem, accuratius consulerem, po-
 stequam id utcumq; uideor illius opusculi titulo pol-
 licitus. Proinde Salomonem ipsum de integro ita la-
 tinc reddidimus, ut intelligi posset, id quod in ueteri
 interpretatione desiderabatur. Feci autem hoc cò-
 libentius, quod mereri libellus uidebatur, ut penitus
 cognoscerent ac ediscerent pueri. Nam et de pietate
 sanctissimas opiniones teneris pectoribus instillat,
 & de communibus moribus mire ciuilitate præcipit.
 Iam & ipsum autorem circumferri malui quam me-
 um commentariolum. Præstat enim & ad conscien-
 tiam confirmandam, & ad formandum iudicium,
 cum Prophetis ipsis tanq; domi colloqui, q̃ ex com-
 mentarijs sapere, qui ferè Prophetarum sententias
 procul ostendunt, si tamen ostendunt. Et ut in inter-
 prete nihil possis deprehendere, tamen & hic iuxta
 Prouerbiũ. Dulcius ex ipso fonte bibuntur aquæ.
 Itaq; cum pro enarratione nostra, autorem exhibeo
 ipsum

PHILIP. MELAN.

ipsum, ne nos χαλκῆα χρυσίου commutatis, in-
 tegrum enim Salomonis opus pro mutilo cõmenta-
 rio, elaboratum pro extemporaneis adnotationibus
 deniq; prophetias pro homunculi sententijs reponi-
 mus. Porro ut obiter hoc etiam moneam, in uerten-
 do hoc seruauimus, ut in ijs locis, qui de fide, aut ti-
 more præcipiunt, & ad muniendam conscientiam per-
 tinent, non modo sententias fideliter representare-
 mus, sed uerba etiam ferè adnumeraremus. In ciuili-
 bus sententijs, sunt enim non parum multe πολλὰ
 τικῶν, fuimus liberiores, necubi lectorem obscuri-
 tas moraretur. Quid enim attinet interpretari, si
 intelligi nolis? Nec moror iudicia eorum, qui iuda-
 cam quandam superstitionem in uertendo requirunt,
 qui cum liberalibus & elegantioribus disciplinis
 non sunt perpolliti, ne possunt quidem de ullo gene-
 re orationis recte iudicare. Hoc ergo quicquid est
 operis, Illustriss. Princeps, tibi dedicare uolui, & ut
 studium tibi meum probarem, & ut adhortarer te
 ad pietatem interprete ἡοὺ παροῦ Salomone.
 Par est autem hunc regem audire de officijs omnibus
 uitæ præcipientem, quem constat primum sapien-
 tia præstitisse regibus omnibus, omnium ætatum ac
 gentium, deinde nihil docere nisi uerbum Dei.
 Apud Homerum Agamemnon optat sibi decem
 οὐκ ἔστι Nestoris similes cõtingere, nam
 huius prudẽtiam in primis suspiciebat. Quanto me-

lius autem tecum agitur, cui Salomonis consuetudine
frui licet, & cum tali symphradmone de rebus om-
nibus publicis ac priuatis, consultare ac committari,
qui multis modis Homericū senem uincit. Proinde si
foeliciter cupis imperium gerere, & tales admitte
uite magistros, & toto pectore religionem cole. Sic
enim & diuinitus præceptum est, ut librum legis
habeant in manibus principes, & ex eo, se compa-
rent. Falleris si humana industria, aut uiribus defen-
di posse imperij possessionem censes. Frustra cona-
beris omnia, nisi pietate deum deuinxeris, qui con-
silia tua fortunet. Id subinde inculcat in his senten-
tijs Salomon, & testantur minime obscuris exemplis
Historia. Simul autem cum religione rem literariā
tibi commendo, ut honestarum artium ac disciplina-
rum patrocinium suscipias, quæ hac turbulenta tem-
pestate naufragium facturæ uidentur, nisi à bonis
principibus summa ope defensæ fuerint, Nihil autē
magis regium susceperis, quam hanc prouinciā pro-
pugnandarum literarum, quæ cum religioni orna-
mento sunt, tum publicarum legum, & civilis disci-
pline, & humanitatis scientiam continent. Quod
uulnus iterum accipiet religio, ubi linguarum studiū
frigere coeperit, cum intelligi diuini spiritus uolū-
tas, nisi ex prophetico sermone non possit, & de
sermone haud fere iudicare queant hi, qui nostris li-
teris non sunt exculti. Iam civilem disciplinā neces-
se est

se est conuelli, nisi ijs artibus, quæ de uitæ officijs &
communibus moribus præcipiūt, ad uirtutem iuuen-
tutis animi inuitentur ac instituantur. Nemo respu-
blicas, siue religionē spectes, siue civiles mores, gra-
uius læserit, quā qui à studio liberalium artium in-
uentutem retrahit. Est enim omnino uis earum opi-
nionē uulgi maior. Quare aduersus praua iudicia
imperitiæ multitudinis, aduersus importunitatem in-
doctæ turbæ, aduersus uim atq; iniuriā à uestro or-
dine opem implorant, ad uos tanq̃ in portum quen-
dam & perfugium se conferunt. Quid fuerit autem
crudelius, quā barbaro furore uulgi innocentes,
imò optime merentes de rebus humanis prodere, ac
perpeti ut opprimantur, ac deleantur. In fabulis est
Mydæ Phrygum regi, q̃ de Musica non satis pru-
denter indicasset, ab Apolline asinas aures addi-
tas esse. Quantum autem, bone Deus, in illo proce-
rum uulgo Mydarum hodie habemus, qui non modo
litteras nullas norunt, sed contemnunt etiam, & nu-
gas esse sentiunt, quas collustantes in scholis ociosi
homines commenti sunt. O perniciosum errorem.
Nam si litteras reb. humanis exemeris, exulare unā
uirtutes omnes ac pacis artes continget. Quando de
se se prædicant ipsæ Musæ apud Hesiodum rectius,
cum affirmant se de grauissimis rebus agere, et uera
bona mortalibus ostendere. Sic enim aiunt, ἰδὲ μὲν
θεῶν τ' ἐθέλωμεν ἀλιθέα μυθήσασθαι. Itaq;

PRAEFATIO.

te publica utilitas commoueat, & tuarum gentium
salus, quæ incolumis esse non potest, extinctis lite-
ris, ut eas aduersus improborum temeritatem for-
titer defendas. Cum enim diuino beneficio nuper re-
flescere coeperint, ne agnoscere quidem Dei libe-
ralitatem uideberis, nisi celeste munus religiose con-
seruare contendas, & cum hoc conatu in primis de-
lectatur Christus, tum non alio officio uberius de tuis
gentibus mereri poteris. Neq; uero usquam foelicius
collocari beneficium putes, quam in has, cumulate
enim bene merito gratiam reddunt. Nam cum alu-
mna sint omnium uirtutum, caue putes in eas ingra-
titudinem cadere posse. Quare Salomonem nostrum
ita excipies, ut sentias te monitorem, & doctore re-
ligionis, & aliarum uirtutum domum admittere, si-
mulq; committi tibi honestarum artium ac literarum
patrocinium. Id si susceperis, tum demum uere prin-
cipem ages. Quod si hoc munus Princeps abdicarit,
cætera nihilo uerius, quàm scenicus ornatus regem
afficiunt. Habes aut & domestica exēpla, quæ te ad
res pulcherrimas accendere ac inflammare possunt,
quæ imuari ac sequi, pars quedā pietatis est,

& tyrocinium tuum, ac imperij rudimē-
ta spem nobis faciunt fore te hone-
stis studijs praesidio, ac rei
publ. salutarem. Vale
foeliciter.

Prologus

PROLOGUS

G V S.

SENTENTIAE IN

omnib. linguis, sunt aut præ-
cepta breuia de moribus, aut
admonitiones de communibus
uite casibus, de breuitate ui-
tæ, de uarietate fortuna, de
persidia hominum, quales ex Prouerbi-
itis habeant rectæ facta, aut secus facta, quæ tamen orum uti-
ipse sententiæ præcepta dici possunt. Sunt .n. tradi-
tæ à sapientissimis hominibus, & consuetudine com-
probata, tacite præcipiunt, quomodo gubernari ca-
sus illi uite debeant, quorū mentionem faciunt. Pos-
sunt itaq; in unaquaq; lingua receptæ à populo sen-
tentia, in locos communes uirtutum, aut cognatos il-
lis tanquam in classes distribui. Ut ad beneficentiam
pertinet, Beneficiū accepit, qui digno dedit, ad ami-
citiā. Amicus certus in re incerta cernitur. Ad for-
tunam, Fortuna quem nimium fouet, stultum facit.
Ad experientiam seu prudentiā, Discipulus est pri-
oris posterior dies. Sic etiam hæ sententiæ Salomo-
nis, uel in locos communes, uel in decalogum distri-
bui possunt, quoniam decalogus fons est omnium præ-
ceptorum. Principio autem monendi sunt lectores,
interesse inter prophanas sentētiās, & has, quæ cō-

A S tinen-

PROLOGVS

inuentur in sacris literis, quia prophane sententiae, cum pepererit eas humana ratio, tantum de ciuilibus moribus, aut de cuiusmodi casibus, quos experientia ostendit, praecipunt. Potest enim ratio de ciuilibus moribus recte iudicare ex legibus naturae, ex quibus quia diuinitus animis hominum inscriptae sunt, omnia honesta praeccepta colligit. Multa enim experientia didicit, ut, Raros esse fidos amicos. Non esse diuturnam improborum felicitatem. Paucos in rebus secundis moderatos esse. Itaque et de moribus, et de talibus uitae casibus extant doctorum hominum praeccepta, et sententiae in omnibus penè scriptoribus. Multi etiam nihil nisi sententias scripserunt, quoniam putabant ad mores formandos nihil utilius esse, quam huiusmodi breuia oracula semper ob oculos posita habere, ut Hesiodus, Theognis, Phocilides. Sed sententiae in sacris literis non tantum praecipunt de ciuili consuetudine uitae, sed etiam de uoluntate Dei, de timore dei, de fide, de cruce, de his locis quoniam iudicare ratio non potest, aut nulla, aut falsa sententiae in humanis literis inueniuntur. Nam, ut alia omit- tam, de cruce longe fallitur ratio. Neque enim certo dei consilio adfligi homines arbitratur, sed aduersa temere accidere bonis et malis. Illud uero multo minus sentit, calamitates nobis utiles esse, et eos quos Deus adfligit, in primis ab eo diligere. Sed sacrae literae docent primum adfligi homines certo DEI consi-

PROLOGVS.

consilio, sicut Paulus ait, Dum iudicamur, à domino Sacrae literae corripimur, non ait temere id accidere. Et Christus re quid denegat passeres mori sine uoluntate patris. Deinde ceant. docent nos adfligi, ut uocemur ad poenitentiam, quae admodum ait Dauid: Bonum mihi quod humiliasti me, ut discerem iustificationes tuas. Et Paulus, cum iudicamur, à domino corripimur, ne cum hoc mundo damnemur. Itaque in hoc libello Salomonis sunt multae Propheticae sententiae, de timore Dei, de fide, de cruce, de promissionibus, de comminationibus diuinis. Has sententias in primis oportet obseruare, quoniam in prophanis literis nullae sunt earum similes. Deinde etiam ciuilium morum praeccepta, non omnino eodem modo tradunt prophane literae et Propheticae. Nam Propheticae literae addunt plerumque aut promissionem, aut comminationem praeccepto. Ratio ipsa docet parentes esse colendos, sed Deus addidit promissionem, Si uis esse longeuus super terram. Hanc promissionem ratio non uidet, nec statuit à Deo puniri ingratos. Ratio iudicat turpe esse mendacius. Sacrae literae addunt à deo puniri. Sic enim ait Salomon: Abominatio coram deo, labia mentientium. Ratio sentit magistratibus obediendum esse, et poenas publicarum legum metuendas, sed addunt sacrae literae, Deum ulcisci contumeliam magistratuum, etiamsi magistratus ipse ulcisci nequeat. Sic enim ait Paulus:

qui

PROVERBIA

Qui magistratui resistit, iudicium acquirit. Similes sententiæ sunt aliquot in Salomone. Ita simul docent nos sacræ literæ civiles mores, & timorem

Dei & fidem. Prophani scriptores tradunt tantum præcepta morū civilium, nec attingunt doctrinam timoris et fidei.

SENTEN-

T I A E S A L O -
M O N I S.

CAP. I.

Titulus operis additus est, cū propositio ne coherēs Propositio autem submonet quæ sit uis, quis usus Verbi Dei.

κεφάλου. Hu-
mana sapi-
entia, do-

SALOMON DAVIDIS FILI-
us, rex Israhelitarum, sententi-
as conscripsit, unde discatur, sapientia, ca-
stigatio, intelligentia, prudentia, ius-
ticia, ius & rectum, unde & calliditatem im-
periti, & pueri scientiam & consilia petant.

Sapientes, ubi audierint, promouebunt,
& cordati industriam consequentur, ut intel-
ligant

SALOMONIS

ligant sententias, interpretationem, sapientiam cet fidere
consilia & exenpla. nobis ipsis,

Timor dei scientiæ initium est. hic doce-

Contra, sapientiam & eruditionem stulti tur timor
adspernantur. dei.

Audi fili paternam castigationem, & ma-
tris tuæ legem ne negligas. Nam ea demum
capiti tuo pulcherrima bulla fuerit, & collo
torques.

Fili, si te inuitauerint peccatores, ne obse-
quaris. Si dixerint, nobiscum ambules, insidi-
emur sanguini, abdamus nos, ut innocentis de uictu, q̄
bus exitium machinemur, & quemadmodū ferè impel-
lunt uirtutes absorbeamus, probos tanquam lit ad rem
ruentes in uoraginem. Magnas opes reperis quoquo
emus, ædes nostras spolijs locupletabimur, modo faci-
sortem tuam & inter nos deijce, cōmune sit endam.
omnium marsupium. Mi fili, ne ambules cū ibi multis
eis, arce to pedem tuum ab illorum uia. Nam exēpla di-
pedes eorum ad exitium properant. Frustra uitum im-
tenduntur retia uolucris ob oculos, & isti ponunt &
sibi mutuo insidiantur, nec uita eis inter ip-
sos in tuto est. Hic auari mos est, ne uitæ quæ παροϊμος
dem alterius parcat. κως dixit.

QVÆRIMONIA, Quemadmodū ubiq; Frustra il-
dolent Prophetæ contemni uerbum Dei. los conari,

Sapientia foris clamat, in plateis uocem q. d. arenas
edit,

PROVERBIA

femina mā edit, multitudini praeit, pro portis clamitans,
dant, aut, & in urbe concionatur.

Non p̄fec- Quousq; tandem imperiti amabitis impe-
cturis lito ritiam, & subsannatores sannis delectamini,
ra bobus & fatui sciētiam odistis? Aduertite animum
arant. Nisi ad increpationem meam. Ecce spiritum meū
enī retia uobis efflabo, sententiam meam exponam.
regantur, Cum uoco uos, recusatis, cum porrigo ma-
et arte al- num, nemo aduertit animum. Omnia con-
liatū de filia mea negligitis, & increpationem fasti-
ues, nihil ditis. Proinde & ego in calamitate uestra ri-
egeris. Si- debo uos, cum subita mala nihil tale metus-
gnifcat igit- entes perterrebunt, Tum uocabunt me, ego
ter frustra uero non exaudiam, quærent non inuenturi.
esse cona- Nam oderunt sciētiam, & timorem domini
tus impio- non elegerunt. Fastidierunt consilia mea,
rum, Deus & increpationes calumniati sunt. Itaq; fru-
enim non ctus edent operum suorum, & consilijs suis
adspirat. saturabuntur. Nam imperitis exitio sunt il-

lecebræ, quibus parum cauti capi so-
lent, & fatuos secundæ res impio-
rum perdūt. Quisquis me au-
dierit, securus erit in
tranquillo.

PRIMI CAP. FINIS.

CAP.

SALOMONIS.

CAP. II.

ADHORTATIO.

Flli, si acceperis uerba mea, & mandata
mea apud animū reposueris, ut auscul-
tes sapientiæ accomoda cor, ut probe
intelligas. Nam si postulaueris intelligenti-
am, eamq; accersieris, si uelut argentum que-
sieris, & inuestigaris tanquam thesauros in-
telliges timorē domini & Deum cognosces.

Deus enim ex ore suo sapientiam & scien- *Consilia et*
tiam, & intelligentiā largitur, Rectis dat suc- *successum*
cessum. Protegit probos. Ius tuetur. Et iter *à deo esse.*
sanctorum suorum custodit. Ita demum in-
telliges iustitiam, ius, recta, & bonas uias
omnes.

Si sapientiæ studium te tangit, & scientia
placet tibi, consilium seruabit te, & intelligen-
tia custodiet te, eripietq; à malā uia, & à uiro
peruersa loquente, & ab ijs qui regiam uiam
relinquunt, & in tenebris ambulāt, qui scelere
& peruersitate gaudent, quorum peruersæ
uie sunt, quos ipsorum uia arguit deserto-
res esse.

Eripiet item sapientia te à muliere aliena,
quæ se blandicijs uenditat, & relicto pri-
mo

PROVERBIA

In scortati fimo marito, pacti diuini obliuiscitur. Nam onem acer ruinam minatur domus eius, & uia eius ad rime inue- interitum ducit. Quotquot ad eam accedunt hitur, do= pereunt, propterea uiam bonam insistito, & cetq; caue uiam iustorum obserua Recti in terra perdu- ri nō posse rabunt, & probi in ea supersites erunt. Impij nisi muni- e terra extirpabuntur, & funditus delebun- amur uer- tur, quotquot contemnunt Deum. bum Dei.

CAP. III.

παρακλέσεις

Verbū ad= fert uitam Deuter. 8. Item. 30. **F** I L I, ne capiat te obliuio legis meæ, & præcepta mea insige cordi tuo, proroga bunt enim uitam tibi, & pacem felicitatemq; adferent Misericordia & ueritas non deferent te.

Suspende hæc à collo tuo, inscribe tabulis cordis. Inuenies enim gratiam & felicitē prudentiam coram deo & hominibus.

PRIMVM.

Διαλό- Fide Deo toto corde.
γομ ὁ- Et prudentiæ tuæ ne innitare.
γοις.

I I.

Quacūq; ingredieris, agnōsce eum.
Ita fiet, ut ipse regat gressus tuos.

Non con-

SALOMONIS.

I I I.

Non confidas sapientiæ tuæ.

Time Deum, & recede à malo. Id umbra- lico tuo salubre est & rigat corpus.

I I I I.

Honorem habe Deo de substantia tua, & de principiis omnium prouentuum tuorum. Ita fiet, ut horrea tua impleantur ad facietatem usq;, & torcularia multa exudent.

V.

Castigationem Dei ne repudies, & ne stoma- macheris, cum corripuerit te. Quem enim diligit Deus, hunc castigat, eoq; uelut pater filio delectatur.

Beatus est qui sapientiam inuenit, & qui consequitur intelligentiam. Melior est enim fructus eius quàm argenti, & auro prouentus eius uberior est: præstat gemmis, & præciosa omnia uincit: uitæ prorogatio est ad dexteram eius, & ad sinistram diuitiæ & gloria: uita eius amabilis est & felix. Hæc lignū uitæ est, cuiuscūq; contigerit: & beatus est, quisquis eam nactus fuerit. Deus sapientia fundauit terram, & condidit cælum intelligentia, & scientia eius abyssi deriuantur, & nubes rorem pluunt.

Fili, huc desige oculos, ne successum &

Agnosce
esse dei do
na que p
ueniunt, nā
id significa
tū est riu
offerēda
rū primici
ariū. Deut.

26.
Cōmendat
tio Crucis.

Exclama
tio, q. d.
paucos es
se q senti
ant crucē
uile esse,
pinde uo
cat beatos
q ita senti
ant.

Vitā in ip
sa etiā cru
ce pmitit.

B

confi-

PROVERBIA

consilium amittas. Hæc uitam animæ suppeditant, & ori gratiam. Securus ambulabis in uia, nec pes impinget. Cum dormies non ter reberis. Quoties ieris cubitum, suauius dormies, nec metues subita mala, & impiorum tumultum. Deus enim tuebitur te, & custodiet pedem tuum, ne capiare.

DE CHARITATE

præcepta.

V I.

Ne recusa benefacere alijs, si à Deo suppedit tibi, unde largiri possis.

V I I.

Id est, Bis dat, qui cito dat. Ne dic proximo tuo: Abi, redi, cras dabis, cum modo possis gratificari.

V I I I.

Ne machinare proximo malum, quia abs te nihil metuit.

I X.

Ne litiga frustra cum homine qui te non læsit.

X

Psal. 36. Ne æmulare hominem insustum, nec elige uiam eius. Quia abominatur Deus desertorem, & familiariter uersatur cum rectis.

Domui impij maledicit Deus, Sed habitantibus iustorum benedicetur,

Subsane

SALOMONIS.

Sublannatores sublannat, Et humilitum miseretur.

Hæreditas sapientum gloria est. At exaltatio fatui ignominia est.

CAP. III.

A Vdire filij paternam castigationem, Rursus inu & adiscite animum ad cognoscendam scituit ad intelligentiam. Doctrinam enim bonam, subin uobis propono, legem meam ne relinquite. nem, subin Fui & ego patris mei filius, & inter filios matris tenerrimus & unicus, docuit me, & dixit. de idem in culcans, et

Si doctrinam meam amplexus fueris, & præcepta mea custodieris, utues. Comparasapientiam, comparas intelligentiam. Ne obliuiscere, ne discede a sermone meo. Seruabit te, si non deserueris, custodiet te, si dilexeris. rhetorica= tur.

Præ omnibus fructibus sapientum comparasapientiam, & præter facultates tuas intelligentiam posside, quod si eam magnificeris, et uicissim exaltabit. Si fueris eam amplexus uicissim te glorificabit, ornabit & coronabit. etc. apat,

Audi fili, & sermonem meum accipe, ut sapientiam prorogetur tibi uital. In semitam sapientie non item.

B 2 & in

PROVERBIA

& in regiam uiam deducam te, ubi iter factus
ens non angeris, nec rues cum curre.

Perdura in castigatiōe, ne defatigeris: ob-
serua eam, uitam enim adfert tibi. In semita
impiorum ne uersare, nec incede in uia malo-
rum, sed deuota eam, nec per eam transeas,
desiste ab ea, & præteri. Neque enim dormi-
re possunt, nisi malū aliquod facinus perpe-
trarint. Nec capiunt somnum, nisi ruinā fe-
cerint. Viciunt enim pane impie quæsito,
& uinum bibunt iniuste partum. Via iustorū
sicut lux inclarescit, quæ subinde fit illustrior,
ad medium usque diem. Via impiorum ceu
caligo est, nesciunt ubi ruant.

*Præcepta
de sermo-
ne, oculis
et incessu.* Fili aduerte animum & sermonem meū
ad sermonem meum inclina aures tuas, in-
hunc desige oculos, adserua in corde tuo. Via
tam enim adfert ihs, qui inuenerint eum, &
est salubris omnibus. Summa cura custodi
cor tuum, inde enim uita egreditur.

Os. Depone peruersos sermones, & blasphe-
ma labra remoue abs te.

Oculi. Ne passim uagetur oculi, sed recta te præ-
currant.

Incessus. Recta incede, & uiae tuæ rectæ sint.

Nec declina ad dextram aut sinistram, de-
flecte à malo.

CAP

SALOMONIS.

CAP. V.

Flli, animaduerte sapientiam meam, au-
res accomoda prudentiæ, ut obserues
consilia, & custodias scientiam.

Stillans fauus est scortios, & mollius est De Scortis
quàm oleum collum eius. Verum postrema tione.
amara sunt uelut absinthium, & acuta ceu
gladius, pedes eius ad mortem descendunt,
& ad inferos properant gressus eius, Non re-
cte incedit in uitæ semita, uagi sunt gressus
eius, quos nec ipsa agnoscit.

Proinde fili ausculta mihi, nec à sermone
meo discede, uiam eius procul fugito, nec ac-
cede ad fores ædium eius.

DE PRODIGALITATE. *Prodigali-
tas etiam*

Ne des alijs facultates tuas, & annuos pro uerbo Dei
uentus tuos ne effundas in crudeles, ne opi- damnata.
bus tuis alieni ditescant, & pecunia tua in alie- Crudeles
nas ædes transferatur. Tandem enim ge- uocat q si
mes, ubi uictum tuum consumpseris, ac de- mulat ami-
ces: Cur odi castigationem, & increpationem citia sui co-
substannauit, nec magistris auscultaui, nec au- modi gra-
res tia.

B 3

PROVERBIA

res praeiuss, qui meliora docebat penes obseruerunt me omnia mala, cum in conciliabulis hominum uersarer.

DE VSV RERV propriarum.

Ita admini Bibe aquam ex tuis fontibus, & tui fontis
stres re fa riuulos bibe. Fontes tui foras deriuentur, &
miliarē, ut riuui promanent in plateas. At tu dominus es
et cōfer- sto horum solus, non alieni tecum. Benedi-
ues et cum centur enim fontes tui.

alijs cōmu
nices, ut in
Ephe. Pau
lus docet.

DE CONIVGIO.

Exhilarer te uxor, quam adulescens ducis
ceu iucunda cerua, & uenustus hinnulus. Illi-
us te amor perpetuo exaturet, & amore eius
semper frui.

DE SCORTATIONE.

Cur seduceris fili mi a scorto, & alienam
amplecteris mulierem? Non procul oculis
Dei sunt uiae hominum, is omnes eorum se-
mitas considerat. Sua ipsius improbitate im-
plus capitur, & suis laqueis irretitur. Morie-
tur cum non sit castigatus, eritque ei exitio in-
gens stultitia.

Cap.

SALOMONIS.

CAP. VI.

Fili, si pro altero sponderis, obstrinx-
sti fidem tuam, irretitus es tuis uerbis, ca-
ptus tuo sermone. Proinde fac, ut expe-
dias te, posteaquam in manum proximi inci-
disti, uade, curre, insta proximo tuo, ne con-
cedas somnum oculis, neue obdormiant pal-
pebrae. Euade uelut ex manibus uenatoris ca-
prea solet, aut auricula ex manibus aucupis.

DE LABORE.

Abi piger ad formicam, cuius cōtemplare
morem, ut sapiens fias. Illa tamen si nec prin-
cipem, nec praefectum, nec ducem habeat, ta-
men aestate cibum parat, & colligit in messe
alimento. Quādiu piger dormies? Ec-
quando a somno surges? paulum modo, in-
quis, dormitabo, paulum modo somno ua-
cabo, paulum modo conseram manus, & cō-
ponam me ad recumbendum. At interea ceu
uiator ueniet inopia, & obruet te paupertas,
ceu latro.

DE CONTENTIO.

num authoribus.

Nihil homo, ut antiquis, ore peruerso ince-
dit. Fingit uultu ad incessum, digitis gesticu-
lat.

B 4

PROVERBIA

latur peruerso corde, malum semper molitur, & contentionum autor est. Proinde mox obruetur calamitate, cõtereturq; neq; quisquam ei mederi poterit.

Hæc sex odit Deus, septimum etiam plane abominatur: Superbos oculos, Mendacem linguam, Manus quæ innocẽter sanguinem fundunt, Cor iniqua consilia machinãs, Pedes qui properant ad mala, Testem mendacem, Autorem dissensionis inter fratres.

DE ADULTERIO.

Fili, præcepta patris observa, & legem matris ne reijcias, alliga ea cordi tuo, & adnecte gutturi. Cum ambulaueris ducent te, cum dormies excubabunt super te, & cum surges eloquere ea. Est enim præceptum lucerna, & lex lumen, & uitam adfert increpatio & castigatio. Memineris præceptorum, ut custodiant te à scelerata muliere, & à blanda lingua scorti. Ne pulchritudine eius inflammeris, ne ue capiant te oculi eius. Caprat enim scortum frustum panis, adultera uitæ etiam insidiatur.

Contagio mali. Ut fieri nequit, quin adurat uestem, quisquis ignem in sinu fouerit, & pedes haud dubie lacerit, quisquis supra carbones incesserit:

Ita

SALOMONIS

Ita quisquis ad alterius uxorem accesserit, A iudicio dei grauius
quisquis attigerit feret infortunium.

Non est probro furi, cum esuriens furatur, ut uitam sustentet. Nam deprehensus uel se res multa
ptuplum, aut rem familiarem suam uniuer- ri moribus
sam rependerit. At stulti cum moechantur, uitam amittunt, plagam & dedecus auferunt nec ignominiam unquam abolere possunt. Nam apud uirum cum zelotypia utitur, non est uentis locus, sicubi ulcersi datur, nec ignoscet, ut maxime placare coneris. nec muneribus, quãuis multa offeras, flecti se patitur.

CAP. VII.

DE ADULTERIO.

Illi sermonem meum serua, & præcepta mea manda memorie. Quod si seruaueris præcepta mea, & legem meam uelut oculorum pupillas, uita tibi continget. age, suspende ea à digitis tuis inscribe tabulis cordis tui. Complectere sapientiam tanquam sororem, & intelligentiam tanquam amicam, ut custodiant te ab aliena muliere, à scorto quod blãditijs tibi insidiatur. Equidem cum

B 5 pete

PROVERBIA

per fenestram ædium mearum per cancellos
prospicerem, uidi inter imperitos adolescen-
tem stultum, crepusculo transeuntem in pla-
tea ad angiportum, non procul à scorti ædi-
bus. Ecce ibi occurrir ei mulier meretriceo ha-
bitu, fraudulenta, clamosa, male morata, cu-
ius pedes domi nunquam quiescunt, & quæ
insidias struere solet, domi, foris, in uicis om-
nibus. Hæc amplexa iunem dissuauatur
impudenter, & inquit: Sacrum hodie feci,
quare prodij ut quærerem te, ac occurrerem
tibi, bene cessit, inueni te, lectum ornaui ua-
rie, & construxi Aegyptijs tapetis, frondibus,
myrrha, aloë & cinnamomo. Ades, amori
indulgebimus in crastinum usq; , amore nos
exhilarabim⁹. Neq; enim domi maritus est,
sed procul abijt, accepto secum uatico, nec
certum est quando sit rediturus.

Iuuenis multis illecebris & blandicijs ex-
pugnatus ac perpulſus, sequitur, & ceu ad la-
nienam bos, ac uelut cōpedibus iniectis, qui-
bus fatui uincti coercentur, pergit, donec
telo iecur idum findatur, & perinde atque
auis ad laqueum properat, ignorans se insi-
dijs excipi.

Proinde filij audite me, & animaduertite
uerba mea. Ne expatiatur ad uias eius cor tu-
um

SALOMONIS.

um, neue ingrediare semitis eius. Multos enī
sauciauit ac strauit, et omēs sortes iugulauit.
Domus eius uiæ inferiorum sunt, isthac ad
mortem iter est.

CAP. VIII

πρωτης πικρος λογος

Rursus in-
stituit ad-
hortationē
subinde ea-
dem inge-
minans.

Nonne sapientia clamat: & intelligen-
tia edit uocem: in summis uerticibus, Verbum Dei
in uia, inter semitas stans, iuxta portas cōspiciunt
ciuitatis, in foribus clamitat. Vos uoco uiri, et ob ocu-
uox mea ad filios Adam, intelligite imperiti los esse de-
astutiam, & fatui respicite. Audite, loquar bet omnib.
enim conspicua, & aperiam labia, ut recta do ut Dent. se-
ceam. Quia ueritatem loquetur guttur meū, xto manda-
& abominatur labia mea impiū. Iusti sunt tum est.
omnes sermones oris mei. Non est in eis
peruersum, ac subuersio. Plani sunt pruden-
tibus, & recti sunt scientiam sectantibus. Ac-
cipe castigationem meam præ argento, &
scientiam præ auro electo. Quia melior est
sapientia margaritis, & omnia iucunda non
possunt ei conferti.

Ego

PROVERBIA

Ego sapientia adiungo mihi astutiam & scientiam consilij.

Timor Dei odium est mali, superbiam & arrogantiam, & uiam malam, & os peruersum odi.

Penes me consilium, & successus est, Ego intelligentia sum, penes me est potentia, Per me reges regnant, & principes constituunt iusta. Per me domini dominantur, & regnant omnes iudices terræ.

Ego diligentes me diligo, & quærentes me. Diuitiæ & gloria penes me. Opes duraturæ & iustitia. Melior est fructus meus auro & obrizo, & proventus meus argento electo. In uiam iustam ducō, & in semitas iudicij, ut recte ditem diligentes me, & thesauros eorum cumulem.

Verbi potentia creata.
Domini possedit me initio uitæ suæ, ante opera eius eram. Ab æterno ordinata sum ab initio ante terram. Nondum abyssi erant cum formaret, nondum fontes aquis redundabant. Priusquam montes submersi sunt aquis, & ante colles formata sum. Nondum fecerat terram, & fines eius, & uertices puluerum orbis, Cum cælum erigeret, ibi ego eram. Cum circumlatus constitueret abyssus, cum nubes desuper formaret, Cū fontes abyssi conderet,

SALOMONIS.

deret, cum poneret mari terminum, & aquis ne prætergrediantur locum suum. Cum constitueret fundamenta terræ, aderam adiutibarnq. Sum in delicijs eius quotidie, ludo coram eo semper, ludo in orbe terræ eius, & delecto filios hominis.

Nunciatq. filij audite me. Beati qui uias meas obseruant. Audite castigationem, & sapite, & ne negligite. Beatus qui audit me, & aduigilat ad foras meas quotidie, ad obseruanda limina sanuæ meæ. Vitam enim inuenit, quisquis me inuenerit, & hauriet uoluptatem à domino. Qui peccarit in me, iniurius est animæ suæ. Quisquis odit me, mortem diligit.

CAP. IX.

Sapientia ædificauit domum suam, dolauit innumeras columnas, mactauit utrimas, & fudit utrum, & instruxit mensam suam. Misit puellas suas uocatum ad arcem excelsam ciuitatis. Imperiti huc declinēt. Et stultis dixit: Venite, comedite panem meum, & bibite utrum, quod miscui uobis.

Si rekt.

PROVERBIA

Si reliqueritis imperitiam, uita continget
uobis, & ingrediemini in uiam intelligentiæ.

Qui castigat subsannatorem, ignominia
adficietur. Et corripuens impium, contami-
nabitur.

*Conuenit cū
sententia
Christi. Ne
detis quod
sanctū est
canibus.*

Ne corripe subsannatorem, ne oderit te.
Si corripueris sapientem, diliget te.
Da sapienti, & sapientior erit.
Si docueris iustum, cordatior erit.
Initium sapientiæ timor domini, & intelli-
gentia est sancta cognoscere. Nam per me ui-
ra prorogatur, & augentur anni uitæ. Si sapu-
eris, tibi sapuisti, & si subsannaueris, tu feres.

Mulier fatua, clamosa, blanda, & ignaua
sedet in foribus domus suæ, in sella excelsa ur-
bis. Vocat prætereuntes, & qui recta incedunt.
Imperiti huc declinent, & stultis ait: Aquæ
furtiuæ dulces sunt, & panis clandestinus su-
cundus est. Nec scit quod mortui ibi sint, &
in profundo inferno conuiuiæ eius.

FINIS ADHORTATIO-
num, quas procerum uice ope-
ri præposuit.

CAP.

SALOMONIS.

CAP. X.

I.

Sapiens filius patrem gaudio addicit.
At stultus filius matrem adfligit.

*Hic primū
incipit te-
xere cata-
logum sen-
tentiarum.*

II.

Non prosunt thesauri impio.
Iustitia uero liberat à morte.

III.

Non perdet Dominus famæ animā iusti.
Improba consilia impiorum perdet.

*Promittit
pijs bona.*

IIII.

Egestatem adfert manus ociosa.
Sed manus sedulorum ditat.

*Præcipit
laborem.*

V.

Qui colligit in æstate prudens est.
Qui dormit in messe, confunditur.

VI.

Benedicetur capiti iusti.
At impios iniuria ab ipsis concepta obruet.

*Promittit
pijs bona.*

VII.

Memoriæ iusti benedicetur.
Sed impiorum nomen fordebit.

VIII.

Sapiens corde accipiet præcepta.
At stultum os uapulabit.

Secura

PROVERBIA

I X.

Nō est pan. Secure ambulat probus.
impijs. Et qui uias suas peruertit, deprehendetur.

X.

Ni caueris Fingens uultum damnum dabit.
hypocrita Stultum os uapulabit.
fallet te. X I.

Vena uitæ, os iusti.
Os impiorum iniuria obruct.

X I I.

Noris non Odiū excitat contentiones.
oderis. Et omnia delicta tegit charitas.

X I I I.

Narrē soll In labijs sapientis inuenitur sapientia.
mā mit kol Et uirga in tergo stulti.
ben lausen X I I I I.

Sapientes scientiam seruant.
Os stulti accersit sibi perniciem.

X V.

Gut macht Opes diuiti sunt arcis uice.
muth. Inopia uero pauperi animum minuit.
πλούτος X V I.

ὕβρις τι Opus iusti adfert uitam.
κτθ. Prouentus impij, peccatum.

X V I I.

Impiorum Perferre castigationem, ad uitam cōducit.
cōsilia non succedunt. Et deserens increpationem, errabit.
Cruccē com mendat. Diffimus

SALOMONIS.

X V I I I.

Diffimulant odium mendaces.
Stulti conuitium faciunt.

X I X.

Garrulus non uitat peccatum.
Prudens est, qui labia sua frenat.

X X.

Lingua iusti est præcipuum argentum.
Cor impium nihili est.

X X I.

Labia iusti multos pascunt.
At stultis exitio est stultitia.

X X I I.

Benedictio domini diuites facit.
Citra molestiam.

X X I I I.

Cum scelus perpetrat stultus, ridet.
Id uero animaduertere, sapientia est.

X X I I I I.

Accident impijs quæ metuunt,
Iustis contingent quæ desyderant.

X X V.

Impius ceu tempestas præterit,
At iusti fundamentum perpetuum est.

X X V I.

Ceu acetum dentes, & fumus oculos lædit
Sic piger eos, qui miserunt eum cruciat.

C Timor

ἀχλί =
ωρ σοφία
των τέ =
λος δὲ συ
χία.

Promittit
bona pijs.

Impij ridet
iudiciū dei.

Plautus, fa
mes & mo
ra cient bi
lem in na
ribus.

PROVERBIA
XXVII.

Timor domini prerogat uitam,
Et anni impiorum breues sunt.

XXVIII.

Iustos, læta manent,
Et spes impiorum perit.

XXIX.

Via domini addit animum probis,
Frangit animos malis improbitas.

XXX.

Iustus perpetuo non euertetur,
Et impij non erunt superstites in terra.

XXXI.

Os iusti propugnabit scientiam,
At lingua perueria perit.

XXXII.

Labia iusti meditantur bona,
Sed os impiorum peruersa meditatur.

CAP. XI.

I.

Et edume
liof sunt
supbi, et ui
cissim con-
tinnetur.

L Ibram iniustam abominatur dominus,
At pondus iustum delectat eum.

II.

Superbiæ comes est contumelia,
Sed apud modestos est sapientia.

Inter

SALOMONIS.
III.

Integritas rectorum deducit eos,
Exitio est impijs deflectere à iure.

IIII.

Non prosunt diuitiæ in die fræ,
At iustitia liberat à morte,

V.

Iustitia integri dirigit uiam suam,
At in impietate sua cadit impius.

VI.

Iustitia rectos liberat,
Et in improbitate sua capiuntur scelerati.

VII.

In morte hominis impij, perit spes,
Et expectatio impiorum perditio est.

VIII.

Iustus eripitur ex aduersitate,
Et pro eo perit impius.

IX.

Ore simulator euertit proximum suum
Sed iusti deprehendunt ac liberantur.

X.

Cum florent iusti, gaudet ciuitas,
Et in perditione impiorum lætatur.

XI.

Benedictione rectorū fortunatur ciuitas,
At impiorum consilij euertitur.

C 2

Qui

Ῥοδενκῆ
Βούλη.
τοῦ Βου-
δενκῆ
καὶ τῆς
καὶ τῆς.

Altera ma-
nu lapide
altera pa-
nē. Nec ui-
rib. nec cō-
silijs no-
stris, sed
benedicti-
one diuina
seruanda
respubl.

PROVERBIA

XII.

Qui famam proximi lædit, stultus est,
At uir intelligens tegit probra.

XIII.

Vis nō ser Sufurto reuelat arcanum,
ut. Resp. At qui fideli animo est, tem tegit.
sed cōsili-

XIIII.

ut πολι- Sine gubernatione corruiit populus,
τελα & q Salutem adferunt multi consultores.
ait mlti cō

XV.

sultores. Male adfigitur qui sponderit pro alio.
Et qui uitat stipulationes, securus est.

XVI.

Propert. Mulier quæ honorem tuctus, gratiosa est,
Ampla sa- Fortes sunt, qui diuitias augent.
tis forma
pudicitia.

XVII.

Verū ami- Beneficus suum ipsius genium defraudat.
ci officiū. Crudelis propinquo damnum etiam dat.

XVIII.

Impius opus facit irritum,
At q serit iusta, mercedē ppetuā cōsequetur.

XIX.

Iustitia conducit ad uitam,
At qui sequitur malitiam mortem accersit.

XX.

Abominatur dominus cor peruersum.
Et placent ei probi.

Mali

SALOMONIS.

XXI.

Mali utut inter sese suspirarint, nō elabent
Semen iustum euadit.

XXII.

Mulier formosa q̄ immodesta est, nō disti- *Ampla sa-*
milis est porco, naribus aureū torquē gerenti. *tis forma*
etc.

XXIII.

Desyderium iustorum placet Deo,
Sed expectationi impiorum succenset Deus.

XXIIII.

Quidam largiuntur, & tamen ditescunt, *Liberali-*
Quidam parci, quanquam magnas opes ha- *bus benedi-*
buerint, subinde pauperiores fiunt. *cit Deus.*

XXV.

Qui liberaliter benedicit, impinguatur.
Qui inebriat, inebriatur.

XXVI.

Qui non communicat frumenta, ei male- *Facite uo-*
dicetur in populo. *bis amicos*
At benedicetur uendenti. *de mammo*
na.

XXVII.

Bona eueniunt bona cōsecrantibus,
Mala accidunt mala quærentibus.

XXVIII.

Qui confidit diuitijs suis, corruet,
Et iusti, ceu folium uirebunt.

XXIX.

C ; Qui

R R O V E R B I A

Qui perturbat domū suam, uētos accersit.

Discordia Et stultus sapienti seruiet.

summe res

dilabuntur

Nihil meli

us clemen-

tia Cū iusti

adfliguntur

haud dubie

nō ignosce

tur impijs.

Fructus iusti est lignum uitæ.

Et capit animās sapiens.

Cum iustus in terra persoluat,

Quanto magis impius & peccator.

CAP. XII.

I.

Crucis cō- **Q** Vi diligit castigationē prudētior eris
mendatio. At qui odit disciplinam, stultus est.

I I.

Tācti co- Bonus haurit uoluptatem ā Deo,
ram mūdo Sed uir scelestus damnabitur.

patiatur.

I I I.

Deus tamē Impietas nulli prodest,
consolatur At iustorum radix non commouebitur.

I I I I.

Mulierem Mulier sedula corona est uiri.
deceat esse At illaudata mulier tabefacit ossa.

uirgo et

V.

custodē rei Cogitationes iustorum iudicia sunt,
familiaris, Industria impiorum fraus est.

V I.

Verba

S A L O M O N I S.

Verba impiorum insidiantur sanguini,
At os iustorum liberat.

V I I.

Euertentur impij, & non erunt,
At iustorum domus durabit.

V I I I.

Propter prudentiam suam laudabitur uir
At iniquus pudebit.

I X.

Homo abiectus qui suum officiū facit,
Præstat glorioso qui pane indiget.

X.

Agnoscit iustus iumentorū suorū animas,
At cor impiorum crudele est.

X I.

Qui agrum suum colit, satur erit panum,
At qui sectatur ocium, stultus est.

X I I.

Exitium uenant impij, qcquid desyderant
At iustorum radix ferax est.

X I I I.

Prauis labijs capitur malus,
Sed euadit ex aduersitate iustus.

X I I I I.

Ex fructu oris quisq; saturatur bono.
Et retribuetur homini iuxta opera sua.

X V.

C a Via

ἀνέστη

ἐλαχες

ταύτα

κόσμος.

Nulla re

abuitur in

stus.

ἀνέστη

ἐλαχες

etc.

ὅδε κακὸς

βούλη

PROVERBIA

Via stulti recta est in oculis suis,
At sapiens consilium audit.

XVI.

Stultus statim prodit iram suam,
At dissimulat iniuriam callidus.

XVII.

Veraces iustitiam palam faciunt.
Mendax testis fallit.

XVIII.

Plures ne- Temere loq perinde est ac gladio fodere.
cat lingua At sapientum lingua salubris est.

XIX.

Medacem Verax labium firmum est semper.
oportet Et mox uariat in mendax lingua.

XX.

esse. Qui machinantur mala, frustrantur,
ἡδὲ καὶ Et gaudiū comitatur eos qui pauci cōsulant.

XXI.

Non accidet iusto dolor,
At impij obruentur malo.

XXII.

Metiri se Abominatur dominus mendacia labia,
quicq; suo At ueraces placent ei.

XXIII.

modulo ac Non ostentat homo callidus scientiam,
pede uerū At cor stultorum predicat stultitiam.

XXIV.

Sedua

SALOMONIS.

Sedula manus dominabitur,
Ociofa sub tributo erit.

XXV.

Sollicitudo animum cruciat,
Bonum uerbum exhilarat.

XXVI.

Iustus foeliciof est proximo,
At uia impiorum ipsis exitio est.

XXVII.

Negotiatio ociofi non est foelix,
At seduli ditescunt.

XXVIII.

In semita iustitiae uita est,
Et in uia plana non est mors.

CAP. XIII.

I.

Filius sapiens eruditionē paternā sustinet,
At subsannator nō audit increpationē.

II.

De fructu oris uir bonus addicietur.
Et anima contemptoris malis addicietur.

III.

Qui custodit os suum, custodit uitā suam,
At qui temere aperit labia sua, terrebitur.

C

Cupis

Predica-
tur labor
ac diligen-
tia.
Euangelio
eriguntur
consciētie
Successus a
deo est. Di-
ligentiam
præcipit.

PROVERBIA

IIII.

Diligentiā

precipit.

Cupit piger & eget,

Impiis uo- Anima sedulorum saginabitur.

luptas est,

V.

alienam fa-

Mendacium odit iustus,

mā ledere. At impius confundit & maledicit.

VI.

Benedictio

Iustitia seruat probos,

domini for-

Et impietas defleat ad peccandum.

tunat opes

VII.

Gut macht

Diuites quidam sunt tametsi nihil habeāt,

mult.

Paupes alij sunt, tāetsi magnas opes habeāt,

Gloria iu-

VIII.

storum est

Redimitur uita diuitijs,

foelix.

Et egenus non perfert increpationem.

Cōsultim-

IX.

ter se ce-

Lux iustorum gaudium adfert,

dunt, cōdo

At lucerna impiorum extinguetur.

nāt, ut pa-

X.

re seruet.

Prorsus inter superbos est contentio,

Parsimo-

Et apud consultos sapientia est.

nia magnū

XI.

uestigal.

Opes prodigalitate minuuntur,

Etiam cele

Et parsimonia augentur.

ritas in de-

XII.

fyderio mo-

Expectatio dilata cruciat.

ra est.

Et lignū uitæ est si præsio adsit quod cupis.

Qui

SALOMONIS.

XIII.

Qui contemnit uerbum, male habebit,

Qui timet mandatum pace fruetur.

XIIII.

Institutio sapientis, fons uitæ est, ad uitan-
dos laqueos mortis.

XV.

Fœlix prudentia iucunda est,

At uia contemnentium aspera est.

XVI.

Omnia facit callidus cum iudicio.

Fatuus stultitiam prodit.

XVII.

Nuncius impius cōficiet in mala,

Legatus uerax salubris est.

XVIII.

Egestas & ignominia penes eum est, qui
castigationem negligit.

At qui obseruat increpationes, honore
adficietur.

XIX.

Præsens uoluptas delectat animū.

Et abominantur fati declinantem a malo.

XX.

Qui cum sapientibus uersatur, sapiens erit,

At stultorum socius male habebit.

XXI.

Peccatoribus mala impendent,

Et iustis diu.

Prudentia

non est fœ-

lix, nisi for-

tunet deus

Sicut est

cernere in

Ahitophel

Demosthe-

ne, Cicero.

Temeri

pergunt fa-

tu, iuxta

parœmiā,

germa. der

baspl muß

ynn sack.

Oderunt

crucē ipis.

Talis unus

qsq; quali-

um uenit

consuetu-

PROVERBIA

Et iustis reddetur bonum.

X X I I.

Psalm. 36. Boni hæredes relinquunt filios filiorum,

Et reponuntur iustis opes peccatorum,

X X I I I.

Benedictio Dei fortu Multum escæ est in sulcis pauperum,

nat. At alij iniurijs parant opes.

X X I I I I.

Pædago- Qui abstinet uirgam, odit filium suum.

giam præ- Qui uero amat eum, quærit ut erudiatur.

cipit. X X V.

τὸ παρὸν Iustus comedit, & fit satur,

ἐν τῷ θέρει Venter impiorum eget.

Psalm.

CAP. XIII

I.

Sapiens mulier ædificat domum suam,
Stulta uero euertit eam

I I.

Qui timet Deum, recte ambulat,
Qui contemnit eum, è uia eius discedit.

I I I.

In ore stulti superba est uirga,
Et labia sapientum obseruat.

Autoritatem sibi arrogant stulti, ut in Pontifi. Des

I I I I.

(cretis apparet.

Vbi non

SALOMONIS.

Vbi non sunt boues, præsepe uacuum est, Labor præ
Sed multi prouentus obueniunt per robustum *capitur.*

V.

(bouem.

Testis uerax non mentitur,
Mendaces confidenter mentiuntur,

Cōtemnūt iudiciū dei.

V I.

Quærit subfannator sapientiā & nō inuenit,
Et scientia cordato facilis est.

Subfanna- tores con-

V I I.

Si incideris in stultū, non dephendes labia
scientiæ. *Id est, imperito nunq̃ quicq̃ iniustus.*

temnūt sa- pientiā deī

V I I I.

Sapientia callidi, est uiam suā obseruare,
At stultitia fatuos fallit.

ideo demē-

I X.

Stultus subsannat delictum,
Et recti placent.

tantur. Esa. 28.

X.

Dum cor angitur, non capitur solacijs quæ
extrinsecus adhibentur.

Domī sapi endū, non foris.

X I.

Domus impiorum euertetur.
Sed tabernacula rectorum floreunt.

Perturba- to cordi nō hīl est iu- cundum.

X I I.

Plerisq̃ uidetur uia recta, cuius exitus est
uia mortis.

Fallitur ca- ro sua iusti- tia et sapi- entia.

X I I I.

Etiam

PROVERBIA.

Humana
solatia pe-
reunt.

Etiam in risu dolet cor,
Et finis risus est calamitas.

X I I I I.

Dabunt penas reprobi,
Et conculcabunt eos probi.

X V.

Precipit
ut malos
doctores
autemus.

Imperitus credit omnia,
At callidus animaduertit gressus suos.

X V I.

Qui non
moderabi-
tur ira in-
fectum uolet
esse dolor
quod sua
ferit.

Sapiens timet & discedit a malo,
At stultus pergit confidenter.

X V I I.

It. patiens ira designat stultitiam.
At cautus odit stultitiam.

X V I I I.

Imperito
nunquam quod
iniustus
iusti impe-
rabunt im-
pijs, iudica-
bit impios
tamen si ali-
quis per op-
primatur.

Penes imperitos stultitia est,
Sed callidi coronantur scientia.

X I X.

Curuabuntur mali in conspectu bonorum,
Et impij ad portas iustorum erunt.

X X.

Etiam proximo odio est pauper,
Et multi sunt diuitum amici.

Donec eris felix multos numerabis amicos.

X X I.

Contemnit proximum suum peccator,
Et beatus erit qui miseretur calamitosi.

Et beatus erit qui miseretur calamitosi.

X X I I.

Non.

SALOMONIS.

Nonne frustratur qui machinatur malum?
Et benigne & fideliter agetur cum bonis.

X X I I I.

Labor abundantiam adfert,
Vbi uerbis res geritur, inopia est.
Viel geschrey wenig wollen. Hypocrite magna
de se pollicentur.

X X I I I I.

Diuitiae sunt ornamento sapientibus,
Stultis nihil nisi stultitia est.

X X V.

Verax testis liberat animas,
Et mendax decipit.

X X V I.

Timor Dei tutum munimentum est,
Et timentes Deum bene habebunt.

X X V I I.

Timor Dei fons uitae, ad uitandos laqueos
os mortis.

X X V I I I.

Frequentia populi regem decorat,
Et formidat qui paucis est stipatus.

X X I X.

Patiens multa intelligit,
Iracundus prodit stultitiam.

X X X.

Hilaris animus uita est,
Et tabefacit ossa inuidiae.

Pollicetur
bona pijs.

Laborem
praecipit.

Stultitiam
patiuntur
opes.

Verè iudi-
care saluti
rebus publ.

Pijs bona
promittit.
Ornamento
est princi-
pi concor-
dia populi.
Inuidus ali-
terius ani-
mus rebus
marcescit.

Qui opimis.

PROVERBIA

XXXI.

Deus autem
thor pau- Qui pauperem calumniatur, cōsulcium fa-
pertatis. cit eius factori.
Et honorat Deū quisq; miseretur pauperis.

XXXII.

Succumbit in calamitate impius,
Et sperat etiam in morte iustus.

XXXIII.

In animo cordati uersatur sapientia,
Et inter stultos innotescet

Tandem fit ut stulti, conuincantur, sicut Iudei re-
surrectione Christi conuicti sunt.

XXXIII.

ἡδὲ καὶ κακὴ Iustitia exaltat gentem,
βούλι. etc. Perdit populum peccatum.

XXXV.

Placet regi seruus prudens,
Et succenset turpi.

CAP. XV.

I.

Comitate
nuncēdi mo-
rosi.

Mollis responsio mitgat iram,
Sermo asper prouocat iram.

II.

Lingua sapientis facit acceptā scientiam,
Os stulti effundit stultitiam.

In omni

SALOMONIS.

III.

In omni loco oculi dei contemplantur bo-
nos & malos. IIII.

Salubris lingua lignum uitæ est.
Et fallax lingua perturbat animum.
Plus necat lingua quāui gladius

V.

Stultus calumniatur paternā castigationē,
At obseruans increpationes callidior fit.

VI.

In domo iusti multi thesauri sunt,
At prouentus impij perditio est.

VII.

Labia sapientum ferunt scientiam,
Non autem cor stultorum.

VIII.

Sacrificia impiorum abominatur dñs,
Et oratio rectorum placet ei.

IX.

Abominatio est domino uia impij,
Et sectantem iustitiam diligit.

X.

Eruditio mala est semitam deferere,
Et qui odit increpationes, moritur,

XI.

Cum infernus & perditio Deo pateant,
Quanto magis corda hominum ei patent?

D Non

Et in secū-
dis et in ad-
uersis reb.
spectanda
dei uolūtas
Stulti sunt
qui corripi
nolunt.

Hypocritarum sacri-
ficia dāna
at Psal. 49.

PROVERBIA.

X I I.

Non ferūt
impij casti
gationem. ad sapientes non accedit.

X I I I.

Lætus animus exhilarat uultum,
Et in mærore cordis spiritus debilitatur.

X I I I I.

Personæ
imponunt
nobis, et
authorita=
te magno=
rū sepe im
pie moue=
mur.

Cor intelligens quærit scientiam,
Facies stultorum stultitiam pascit.

X V.

Misera est uita afflictorum,
Et hilare cor conuiuuium perpetuum est.
Si conscientia sit mala, nihil recte succedit, ut Saul.

X V I.

Molestia
mala cōsci
entia, quæ
facit ut ni=
hil recte
succedit.

Melius est modicum cum timore Dei,
Quàm thesaurus ingens cum molestia.

X V I I.

Præstat pauxillū olusculi citra molestiam,
Quàm saginatus taurus cum molestia.

X V I I I.

Vincuntur
mansuetu=
dine ira=
cundi.

Vir iracundus excitat contentionem.
At patiens sedat contentionem.

X I X.

Damnātur
hi qui non
faciūt offi=
cium suū.

Via pigri obsita sentibus est,
At semita bonorum plana est.

X X.

Filius sapiens exhilarat patrem,

A

SALOMONIS.

X X I.

At stulti pudet mattem.
Stultitia fatuo uoluptas est,
Cordatus homo dirigit uitam suam.

X X I I.

Frustrantur cogitationes, in quibus non est
consilium.
Et multitudo consiliorum firmæ erunt.

X X I I I.

Apposite respondere, uoluptatem adfert,
Et sermo opportunus optimus est.

X X I I I I.

Semita uitæ sursum fert,
Vt doceat uitare infernum deorsum situm.

X X V.

Domum superbiorum diruit Deus.
Et erigit limitem uiduæ.

X X V I.

Abominatur Deus consilia praua,
Mundorum consilia probat.

X X V I I.

Perturbat domum suam avarus,
Et qui odit munera uiuet.

X X V I I I.

Cor iusti meditatur quid respondeat,
Os impiorum temere effutit praua.

X X I X.

D 2 Pro

Caro pro=
bat sua cō=
silia.

Infelix te=
meritas.

In tpe doce=
ri moneri,
saluberrimū est, Ad
Coloss. 3.
Quæ sur=
sum sunt
querite.
Supbis resi=
stite Deo.

De reuer=
entia.

PROVERBIA

Procul est Dominus ab impijs.
Et preces iustorum exaudit.

XXX.

Euangelii Serenus uultus exhilarat cor.
uita adfert Fama bona saginat ossa.

XXXI.

Sapientes Auris audiens increpationem uiuifica in-
ferunt casti ter sapientes morabitur.
gantem.

XXXII.

Qui negligit castigationem, aspernatur ui-
tam suam.

Audiens increpationem sapiens erit.

XXXIII.

Docet qd Timor Dei est castigatio qua sapientiam
uoct sapi consequimur.

entiam, no Et gloriam praecedat delectio.
humana co

filia, sed ti
more Dei.

CAP. XVI.

I.

Deus facit Homo instituit in animo,
omnia ius Verum a domino sermo linguae est.

II.

ita coſilia Hominibus suae uiae munda uidentur.
uoluntatis At Deus diiudicat spiritus.

sue, ad
Ephesios.

III.

Sic com.

SALOMONIS.

Si commiseris domino opera tua,
Consilia tua fortunabuntur.

IIII.

Omnia facit dominus propter se.
Etiam impium ad diem malum.

V.

Abominatur dominus omnes superbos,
Non elabentur utut inter se conspirent.

VI.

Benignitate & fide expiatur iniquitas,
Et in timore domini declinatur a malo.

VII.

Cum placent Domino uiae hominis,
Etiam inimicos eius reconciliat ei.

VIII.

Melius est parum cum iustitia,
Quam magni reditus male parti.

IX.

Cor hominis deliberat de uia sua,
Dominus uero promouet gressus suos.

X.

Disiungant labia regis,
Nec fallitur in iudicio os eius.

XI.

Libra & statera iudicium domini sunt,
Et ipse author est ponderum.

XII.

Psal. 36.

Hypocrista
humana sa
tisfactioes
no placant
Deum, sed
ueru cor.

Male paru
tum, male
disperit.
Reges o
portuit di
uinare,
hoc e, indi
care.

πνευματι
κωε
Publicu ius

D 3. Ab. dei opus e.

PROVERBIA

Abominantur reges impletatem,
Nam iustitia thronum fortunat.

X I I I.

Placent regibus labia iusta,
Et ueraces diliguntur.

X I I I I.

Actui uult
maiestatē
publicorū
magistra-
tum.
Indignatio regis nūtiū est mortiferum,
At uir sapiens placabit.

X V.

Serenus uultus regis uita est,
Et beneuolentia eius uelut pluuia serotina.

X V I.

Satius est sapientiam cōparare q̄ aurum,
Satius intelligentiam cōparare q̄ argentum.

X V I I.

Gressus rectorum discedunt ā malo,
Custodit uitam suam, qui uiam suā custodit.

X V I I I.

Tolluntur
in altū, ut
lapsu gra-
uiore ruāt.
Præit dilectioni superbia,
Et anteit ruinam superbia animi.

X I X.

Melius est desci animo cum calamitosis,
Quā regnare & locupletari cum superbis.

X X.

Prudenti
est Deo fia-
dere.
Prudenter tractans rem, reperiet bona,
Qui confidit Deo, beatus est.

X X I.

sapien-

SALOMONIS.

Sapiens sapientem consulit, & suauitas ser-
monis commēdatorem facit doctrinā, Pru-
dentia uena uitæ est.

X X I I.

At castigatio stultorum, stultitia est.
Stulti non mutāt in melius, etiā si quid mutarint,
ut in Saul et Achas adparet.

X X I I I.

Cor sapiens, os docet, & doctrinam,
Commendant labia eius.

X X I I I I.

Fauus mellis est sermo iucundus,
Dulcedo animæ & medela ossium est.

X X V.

Est uia quæ recta uidetur oculis hominū,
Cuius exitus est uia mortis.

X X V I.

Dat pœnas stultiloquentiæ os futile.

X X V I I.

Homo nihili sibi malum accersit,
In labijs eius est ignis comburens.

X X V I I I.

Homo peruersus excitat contentionem,
Et delator sepe inter principes dissidiū cōcitāt.

X X I X.

Homo uiolentus laetatur amicum suum,
Et ducit per uiam malam.

Sapientes
inter se cō-
sulant.
φίλοι =
τῶν su-
cōsilia pla-
cent.

Sapientes
meditati lo-
quantur.

Fallimur
nostra sa-
pientia ex
iustitia.
ἐχθρὸς
ὡς σοφία
τῶν τέ-
λων ὡς
σοφία

Fallunt su-
cati amici.

PROVERBIA

X X X.

Qui nultum fingit machinatur malum.
Qui labra componit mala perpetrabit.

X X X I.

*Senectus
ueneranda
est. Leuiti.
decimono-
no.* Honeſta corona ſenectus,
Si in uia iuſtitie reperietur.

X X X I I.

Præſtātor eſt patiēs, quā uir fortis, præ-
ſtātor item eſt qui animo ſuo dominatur,
quā qui urbes capit.

Sepe uincas patientia, quem non uiceris impetu.

X X X I I I.

*Deus res
git omnia.* In ſinum deiſciuntur ſortes,
At à Deo iudicium earum proficiſcitur.

CAP. XVII.

I.

Melius eſt ſiccum fruſtum cum tranquil-
litate, quā domus plena maſtatis
pecoribus cum contentione.

I I.

Seruus prudens dominabitur filio turpi,
Et inter fratres diuidet hæreditatem.

I I I.

Vt ate

SALOMONIS.

Vt argentum excoquitur, & in fornace
probat aurum.

Ita dominus corda probat.

I I I I.

Malus auſcultat improbo ſermoni,
Mendax obſequitur pernicioſæ linguæ.

V.

Qui ridet pauperem, conuicium facit ſa-
ſtori eius.

Et cui calamitas alterius uoluptati eſt, non thor-
feret impune.

V I.

Corona ſenum filij filiorum ſunt,
Et decus filiorum partes eorum.

V I I.

Non decet ſtultum ſuperbus ſermo,
Nec regem decet mendax labium.

Iactantia
damnatur.

V I I I.

Bella gemma eſt donum,
Quorſum ſe uerterit dominus eius.
Munera crede mihi placant hominesq; deoſq;

I X.

Qui celat alienū delictum, facit ut amet.
At qui palam facit rem, inter principes diſſi-
dium concitat.

Eximia eſt
uiris præ-
ſtare ſilen-
tia rebus.

X.

Obiurgatio magis terret cordatum, quā

D s centum

PROVERBIA

centū plagæ fatuum. Ne plagis quidem *imp*
emendantur. Esa. 9. X I.

Vindictam Contentiosus machinatur malum,
prohibet., Et in crudelem nuncium incidet.

X I I.

Satius est occurrere ursæ orbatæ,
Quam stulto in stultitia sua.

Nihil intractabilius insipiente fortunato.

X I I I.

Damnat Si rependas malum pro bono,
Ingratos. Non discedet malum à domo tua.

X I I I I.

Lis litem Litis initium perinde est, ac sicubi alueum
serit. ruperit aqua.

Et ex maledictis lis late spargetur.

X V.

Abominatur Deus tum eum qui iustificat
impium, tum eum qui damnat iustum.

X V I.

Quid prodest præcium stulto,
Cum ad emendandā sapiētiā cor nō habeat.

X V I I.

Amicus Semper diligūt amici, & in aduersitate fra
ter agnoscitur.

X V I I I.

Qui stipulatur ac spondet pro proximo,
Stultus est,

Diligē

SALOMONIS.

X I X.

Diligit peccatum qui diligit contentiones,
& ruent qui superba moliantur.

X X.

Peruersus corde non inueniet bonum,
Et peruersus lingua incidet in mala,

X X I.

Accersit stultus adflictionem sibi,
Et non gaudebit stulti pater.

X X I I.

Cor lætum exhilarat uitam,
At tristitia animi arefacit ossa.

X X I I I.

Munus ē sinu impius accipit, ut deprauet
semitas iudicij.

X X I I I I.

Coram cordato est sapientia.
At oculi stultorum passim uagantur.

X X V.

Patrem ac matrem dolore adflectit filius
stultus.

X X V I.

Malum est damnum iusto dare,
Aut principem iusta iudicantem percutere.

X X V I I.

Qui parcloquitur sapit,
Non est futilis spiritus hominī cordato,
Vel stul.

Superbi cō
tentiosi &
uidelicet cu
pidi sant.

Bonæ cō
scientie
præconiū.

Impij im
moderata
cupiunt.

Magistra
tus religio
se coli præ
cipit.
Dannatur
garrulitas.

PROVERBIA

XXVIII.

Vel stultus si taceret, sapiens reputaretur,
Et uideretur sapere, si clauderentur labia,

CAP. XVIII.

I.

C Morosi ni hil candide interpretantur.
Vi uoluptas est dissensionē concitare,
is caprat ubiq; rixandi occasionem,

II.

Non libet stulto intelligere,
Sed tractare ea quibus ipse capitur,

III.

Cum uenit impletas, uenit etiam contem-
ptus, & dedecus ac contumelia.

III.

Suum cuiq; pulchrum.
Verba uiri uelut profundæ aquæ sunt,
Et fons sapientiæ uelut uberrimum flumen,

V.

Spiritualis iudicat oia
Stulti con-
tentionum
autores.
Personam impij perferre non est bonum,
Vt iustum a iudicio abducas,

VI.

Labia stulti rixantur,
Et os eius pugnam prouocat.

VII.

Os stulti sibi exitio est,

Et labia

SALOMONIS.

Et labia eius laqueus animæ eius.

VIII.

Verba delatoris uerba sunt,
& penetrant uentrem.

IX.

Cessare perinde est ac dissipare rem,
Non minor est uirtus quam querere parta tueri.

X.

Arx munita nomen Domini,
Ad eam currit iustus, & defendetur.
Nomine domini defendimur non nostris uiribus.

XI.

Opes diuitis sunt ei urbis munitæ & muri
loco.

XII.

Ante ruinam eleuatur cor humanum,
Et antest gloriam deiectio.

XIII.

Qui respondet priusquam audierit,
Stultus est & confunditur.

Μὴ τεδίκηρ δικάσους πρὶν ἀμφοῖν μῦθον
ἐκούσης

XIIII.

Hilaris animus finit ægritudinem.
Et spiritum tristem quis feret?
Nulla res humana mederi potest male conscientie.

XV.

Corda

Plures ne-
cat lingua,
q̄ gladius.

πλῆστον
ὕβρις

Tolluntur
in altu, ut
lapsu gra-
uiore ruat.

R R O V E R B I A

Non pro- Cordati probe iudicant,
nanciat pij Et auris sapientum querit scientiam.
temere.

X V I.

Munus hominis facit ei uiam,
Et in conspectum potentium perducit.

X V I I.

Contra hy Iustus primum adcurat sese,
pocrita ali Et uenienti proximo patet.
os docent,
se nō docēt

X V I I I.

Contendentes fors componit, & inter fra-
Roma. 2. tres dijudicat.

X I X.

Concordia Præstat habere coniunctum fratrem, quam
parua res urbem munitam,
creseunt. Et litigantes sicut repagulum palacij.

X X.

De fructu oris uir saturatur,
De prouentu labiorum uenter saturatur,

X X I.

Mors & uita in lingue potestate sunt,
Et qui curant linguam comedēt fructus eius

X X I I.

Inueniens uxorem inuenit bonum,
Et hauriet uoluptatem a domino.

Laus coniugij. A domino inquit bonum hauriet
quia id uita genus multas afflictiones adfert.

X X I I I.

Placide

S A L O M O N I S.

Placide loquitur egenus.
Diues dure respondet.

X X I I I I.

Vir comis amicos sibi adiungit,
Et amicus adhæret firmitus fratre.

CAP. XIX.

Comitas
amicos po-
rit.

I.
M Elius est egeno qui probe ambulat,
quàm stulto qui praua labia habet.

I I.

Vbi non est scientia, male habet homo,
Et qui uelox est pedibus impinget.

I I I.

Stultitia hominis euertit eum,
& cor eius Deo indignatur.

I I I I.

Diuitiæ augent amicos,
& pauper ab amicis etiam deseritur.
Vulgus amicitias utilitate probat.

V.

Mendax testis non erit impunitus,
& quisquis mendacia dicit, non euadet.

V I.

Inconsulti
facile ruunt

Tales sunt
qui nō per-
ferunt cru-
cem. Num.
xiiij.

Mult

PROVERBIA

Vulgus dicitur
micitias
utilitate
probat.

Multi fidunt persona principis,
Et nemo non est amicus eius, qui munera
ra dat.

VII.

Omnes fratres pauperis oderunt eum, &
propinqui eius procul discedunt ab eo.

VIII.

Qui uerba spectat fallitur.
Qui sapit bene habebit, & prudentes inueni-
ent bonum.

IX.

Testis mendax non erit impunitus,
Et loquens mendacia peribit.

X.

Secunda res
stultos, id
est, incau-
tos demen-
tant et per-
dunt.

Non decent stultum deliciae,
Tantum abest ut deceat dominari principis
bus, seruum.

XI.

Patientes sapiunt, & delictum dissimulare
gloriosum est.

XII.

Metui uult
magistra-
tus.

Ceu fremitus leonis, sic regis est indigna-
tio. Et beneuolentia eius est perinde ut ros
super herbam.

XIII.

Calamitas patris est stultus filius,
Et mulier morosa est adfiduum stulticidium.
Domus

SALOMONIS.

XIIII.

Domus & diuitiae hereditate obueniunt a Dei donis
parentibus.

A domino autem prudens uxor.

XV.

Pigritia soporem parit,
Et ociosus fame peribit.

XVI.

Seruans mandatum, seruat animam,
Qui utas suas negligit, morietur.

XVII.

Forerat Dominus qui miseretur egent,
& retribuetur ei.

XVIII.

Castiga filium tuum, dum spes est fore, ut
corrigatur.

Ne commoueare ut occidas eum.

XIX.

Magna enim fra detrimentum adfert, nisi
coherceatur. Dimitte eum, ut & deinceps
corripias.

XX.

Audi consilium, & admite castigationem,
ut & deinceps sapias.

XXI.

Multae cogitationes in corde hominis sunt,
Consilium autem domini stabile est.

Dece-

PROVERBIA.

XXII.

Largiri Decora est homini beneficentia eius.
pauperib. Et melior est pauper, quam uir mendax.

XXIII.

Timor do- Timor domini uitā adfert, & exaturabit,
mini etiam Et habitabit sine uisitatione mala.
in cruce ui
tā adfert.

XXIII.

Abscondit piger manus in sinum,
Ne ad os quidem admonet.

XXV.

Si subfannator multatus fuerit,
Imperitus erit callidior.

XXVI.

Deus pas- Si intelligentem argueris, cautior erit.
nit impios,
ut erudiat
pios, ut ad
paret in
Aegyptijs
et Israheli-
tis.

XXVII.

Cauenda Qui uexat patrem & fugat matrem, turpis
doctrin- est & probro dignus.

XXVIII.

Impia. Cessa audire fili eruditionem, a uerbis sci-
entiae seducentem.

XXIX.

Impia. Nihili testis ridet iudicium, & os impiorū
deorat iniquitatem.

XXX.

Impia. Parata sunt derisoribus iudicia, & plagae
tergo stultorum.

Caput

SALOMONIS.

CAP. XX.

I.

Subfannatores faciunt uinum, & tumultus
parit ebrietas.

Damnat
ebrietas.

Quisquis illa delectatur, non erit sapiens.

II.

Terror regis est perinde ut rugitus leonis
Qui offendit, peccat anima eius.

Docet me
tucos esse
magistra-
tus.

III.

Gloria homini est desistere a lite.
Et omnes stulti conuiciabuntur.

Desisten-
dum a lite.

III.

Propter frigus piger non arat, & mendica-
bit in messe, & nihil impetrabit.

Spiritalis
omnia iudi-
cat.

V.

Velut aqua profunda est consilium in corde
siri. At uir intelligens exhauriet.

V.

Plerique benefici uocantur,
Fidelem autem quis inueniet?

Nusquam
tuta fides.

VII.

Beati filii sunt iusti probe ambulantis.

Oculus do-
mini mul-
tum pro-

VIII.

Rex sedens in solio iudicis, dissipat omne
malum intiendo.

dest in re-
bus omnib.

E 2

Quis gerendis.

PROVERBIA

I X.

Quis dicit, purum est cor meum?
Mundus sum à peccato.

X.

Vetat uio- Variare pondera, uariare mensuram,
lare ius pu Abominabile apud Deum est.
blicum.

X I.

Studia mē- Ex studijs suis cognoscitur puer,
tem indi- Munda ne & recta sint eius facta.
cant.

X I I.

Non sapi- Vt auris audiat, ut oculus uideat,
mus, non Dominus facit.

X I I I.

pr. uide- Ne dilige somnū, ne opprimaris egestate,
m9, ne ad Si aperueris oculos, saturabere pane.

X I I I I.

moniti qui Malum est, malum est, dicunt cum tenent,
dem nisi de At cum amiserint, laudant.
us, excitet nos.

Præsentia fastidiuntur, Optat ephippia bos pi-
ger, optat arare caballus.

X V.

Magni sunt aurum & gemmæ.
Sed præciosius uas, labia scientiæ sunt.

X V I.

Spōde no- Erripe uestimentum ei qui pro altero spon-
za preste det, & pignus ab eo accipe.

est, Cum ille alienus sit, pro quo se obstrinxit.

Dulcis

SALOMONIS.

X V I I.

Dulcis est homini panis fraude partus.
Postea uero os eius arena replebitur.

X V I I I.

Consilio propositum fortunatur,
Et consilijs geretur bellum.

X I X.

Ne coniunge te cum susurrone, quia arca-
na reuelat, & blandicijs fallit.

X X.

Qui maledicit patri aut matri,
Extinguetur lumen eius in medijs tenebris.

X X I.

Hæreditas præpropæra principio, postea
non benedicetur.

Periculosum est, si res sine cruce succedit, ideo
fœlicius est regnum Davidis quàm Saulis.

X X I I.

Ne die reddam malum, sed expecta domi-
num, is saluabit te.

X X I I I.

Abominabile est dño uariare pondera,
Et statera fallax non est bona.

X X I I I I.

Omnium gressus à Deo sunt,
Et quis homo intelligit uiam suam?

X X V.

E ; Laque

Impietas
arridet,
sed perdit.
Damnatur
temeritas.

Non audi-
endos esse
delatores.

Vindictam
prohibet.

Diuinitas
omnia re-
guntur.

PROVERBIA

Impietas Laqueus est sancta contumelia adficere, & nō expia postea uota facere.

tur hypo- XXVI.

urisi. Dissipat impios re: sapiens,

Sapiens ma Et uertit aduersus eos rotam.

gistratus XXVII.

auet im- Exhilarari a deo uita est hominis, & pene-
pia cōsilia. trat totum corpus.

XXVIII.

Quē me- Beneficentia & ueritas custodiunt regem,
tuunt odo- & alctur thronus eius beneficentia.

XXIX.

unt. Corona iuuenum est robur eorum, & de-
eius senum est canicies.

XXX.

Deus emē- Vulnera ac plagae medentur malis.

at nos cru-

n.

CAP. XXI.

I.

Cor regis in manu dei est, sicut flumina
aquarum, quorsum uolet, inclinabit.

II.

Psal. 49. Sua cuiq; uia placet,

Dominus uero corda impellit,

III.

Facere.

SALOMONIS.

Facere iustitiam & iudicium,
Melius est apud deum quam uictima.

IIII.

Sublimes oculi, & superbum cor,
Impiorum foelicitas, peccatum est.

Tolluntur in altum, ut lapsu grauiore ruant.

V.

Consilia seduli plane abundantia pariant
Præcipites autem egebunt.

VI.

Qui colligit thesauros lingua mendaci,
frustrabitur, & periclitabitur de uita.

VII.

Rapinae impiorum erunt eis exitio,
Quia noluerunt iuri obsequi.

VIII.

Improbi opera peruersa sunt,
At mundorum recta.

IX.

Satius est in angulo tecti habitare,
Quamculi muliere morosa in domo ampla.

X.

Animas impij desyderat malum, & fastidit
proximum suum.

XI.

Dum mulctat subsannator, imperitus cō-
monefit.

Impij uel
cum alieno
incommo-
do sibi uo-
lunt cōsua-
tum sicut
tyranni.

E & Etia.

PROVERBIA

Et sapientes scientiam accipiunt.
Deus punit impios, ut pios commonefaciat.

X I I.

Erudit iustus domum impij,
Sed deflectunt impij ad mala.

X I I I.

Misereri pauperum precipit. Qui obstruit aurem pauperum clamorib.
Clamabit ipse uicissim, nec exaudietur.

X I I I I.

Donum clandestinum placat iram,
Et manus in sinu, uehementem iram.

X V.

Gaudium est iusto facere iudicium,
Exitum facere iniquitatem.

X V I.

Qui aberrat a uia prudentiæ, inter mortuos
os erit.

X V I I.

Parfimo- Redigitur ad inopiam qui amat gaudia,
nia magni Et quisquis amat uinū & pinguedinem, non
uicigal. ditescet.

X V I I I.

Impij plectuntur pro iustis, & pro rectis cō-
temptores.

Impij tametsi exitum machinentur iustis, tamen
sibiipsis sunt exitio.

X I X.

Satius

SALOMONIS.

Satius est in terra deserta uersari, quā
cum muliere morosa & iracunda.

X X.

Præciosus thesaurus & oleum in domo sa-
pientis est.

At stultus homo dilapidat.

X X I.

Qui sectatur iustitiam & beneficentiam,
reperit uitam, iustitiam & gloriam.

X X I I.

Fortium urbem expugnat sapiens,
Et fortibus ipsorum confidentia exitio est.
Confidentia obest, ut Pharaonis exitium testatur.

X X I I I.

Qui custodit os suum & linguam suam,
custodit animam suam a tribulationibus.

X X I I I I.

Superbi temere audent, & subsannatores
in ira temeritatem designant.

X X V.

Cupiditates pigri occidunt eum,
quia noluerunt manus eius laborare.

X X V I.

Piger perpetuo cupit,
Iustus uero dat, & non comparcit.

X X V I I.

Immolatio impiorum est abominatio,

E s Quia

Sapientia
est conser-
uare rē sa-
miliarem.

Pietatis
fructus
sunt, uita,
glia, opes,
non para-
tur huma-
na idustra.

Nimiū cō-
fidit super-
bi, ut Phas-
rao.

PROVERBIA

Psalm. 49. Quia per scelus offertur.

XXVIII.

Testis mendax peribit, & qui solet auscultare, is uicissim audietur.

XXIX.

Pertinaciter pergit uir impius,
Recti uero uia fortunatur.

XXX.

Psalm. 32. Non est sapientia, non prudentia,
Non consilium contra dominum.

XXXI.

Equus paratur ad bellum,
A Deo uero uictoria proficiscitur.

CA. XXII.

I.

Fama praeferenda est magnis opibus,
Et gratia melior est argento & auro.

II.

Deus auctor pauperum pertatis. Versatur apud opulentum pauper,
Facit utrunq; Deus.

III.

Callidus mala praeuidet & euitat,
Et imperiti dum percipiunt, damnum accipiunt.

Penege

SAMONIS.

IIII.

Penes abiectos, qui Deum timet, diuitiae, gloria, & uita sunt.

V.

Cuspides & laquei in uia peruersi sui,
Qui procul inde refugit, custodit uitam suam.

VI.

Si institueris adulescentem in uia sua, in eadem & senex perseverabit.

VII.

Diues pauperibus imperat,
Et qui mutuo accipit, seruus est feneratoris.

VIII.

Qui mala seminat, mala metet, & plaga perdet eum.

IX.

Liberali oculo benedicetur, qui dat de pane suo egenti,

X.

Si pepuleris subsannatorem, cessabit contentio, sedabiturq; lis & conuiuium.

XI.

Rex amicus est eius qui mundiciam cordis diligit, & laborum gratiam.

XII.

Oculi domini obseruant scientiam,
Et contrarium consilia frustrantur.

Piger

PROVERBIA

X I I I.

Piger ait, leo foris est, in platea interficiat,

X I I I I.

Fouea profunda os scorti est,
Cui irascitur dominus, is in eam incidet.

X V.

Stultitia agnata est cordi adolescentis,

Pueritia Virga uero castigatrix eximet eam.

per pado-
gogiam co-
hercenda.

X V I.

Qui iniuria adficit pauperē ut ditescat ipse
Is dabit ditioribus alijs, & egebit ipse.

X V I I.

Accommoda aurem, & audi uerba sapientum,
& animaduerte ad doctrinam meam,
Est enim pulchra, si eā serues in pectore tuo,
& labijs tuis foeliciter tractabis eam.

X V I I I.

Qui doce-
at in sum-
ma uerbū
Dei, fidem
quā nō do-
cet ratio.

Commonefacio hoc assiduo, ut in Domi-
num colloques fiduciam tuam, tu amplectere.
Nonne tradidi tibi multipliciter consilia
& scientiam, ut docerem te ueritatem quam
certissimam, ut interrogantibus uera respon-
dere possis.

X I X.

Ne depredare pauperem, eo q̄ sit pauper,
nec opprimas adflictum in porta, quia Do-
minus causam illorum iudicabit, & per-
det eos

SALOMONIS.

det eos qui illis uim attulerunt.

X X.

Ne habeas commercium cum homine ira- Ad portas
cundo, & cum uiro furioso ne uersere, ne ad- indicari
discas inores eius, & accipias scandalum anti- res solebāt
mæ tuæ. in publico
loco.

X X I.

Ne sis inter eos qui spōdent aut fidem ob- Vitā diu-
stringunt apud sceneratorem. Nam si non po- cundi.
tueris persolvere, auferet à te lectos tuos.

X X I I.

Ne transfer priscos limites, quos maiores
tui constituerunt.

X X I I I.

Qui mandatum mature exequitur, stabis
coram regibus, nec inter obscuros relinque-
tur.

CA. XXIII.

I.

Cum accumbis ut comedas cum princ- Dulcis in-
pe, obserua quæ præponantur, & inten- expertis
ta cultrum gutturi tuo, ut uitam tueare. cultura po-
Ne cupias cibum eius, est enim fallax cibus. tētis amico

I I.

Nela-

PROVERBIA

Ne labora ut ditescas, à consilijs tuis cessa.
Ne adfectes id, quod consequi non potes.
Faciet enim alas sibi, & uelut aquila ad coelū
subuelabit.

III.

Inuidos ui- Ne comede cibum inuidi, & ne cupias il-
randos esse lum. Nam ipse uelut prestigiator fallit, cum
ait, comede & bibe, & apud animum inui-
det tibi.

Portionem quam comedisti, euomes, &
perdes sermones tuos inuases.

IIII.

Margarin- Auribus stulti ne loquaris,
tam uetat Contemnit enim prudentiam sermonis tui,
porcis ob-
scure.

Ne loco moueas priscos limites,
Et in campum papillorū ne irrumpas.
Nam iudex eorum fortis est, iudicabit corū
causam aduersus te.

V.

Accommoda cor tuum castiganti, & audi
sermones scientiæ.

VI.

Pedagogi Ne cesses castigare adolescentem.
am praci- Si percusseris eum uirga, non morietur.
pit. Si uirga uerberaueris, ex inferis animā eius
eripies.

VIII.

Fili,

SALOMONIS.

Fili, si sapiens fuerit cor tuum gaudebit
cor meum. Exultabunt renes mei, cum recte
loquentur labia tua.

X.

Ne emuletur cor tuum peccatores,
Sed timeas dominum tuum semper.
Expecta postrema, nec frustraberis, si expe-
ctaris.

X.

Audi fili mi, & eris sapiens, ut bene habe-
at in uia cor tuum.

XI.

Ne sis inter potatores & commessatores,
Nam potatores & commessatores redigen-
tur ad inopiam, & laceris uestibus utentur so-
molentus.

XII.

Audi patrem tuum qui te genuit, & ne cō-
femnas matrem tuam natu grandem.
Veritatem, sapientiam, eruditionem, & in-
telligentiam compara, nec uende.

Iusti pater letabitur, sapientis genitor gau-
debit de filio.

Gaudebit pater tuus & mater tua, & genit-
rix tua, obtempera, & oculis tuis uis mea
placent.

Est enim profunda fouea meretrix, & pu-
teus augustus, scortum.

Hæc per

Tæcisi in
pij floreāt
aliquanti-
spes, tamē
tandem p-
ribunt.

PROVERBIA

Hæc perinde, ac prædones solent, insidias
fruit, & incurios ad se allicit.

X I I I.

Quid non Vbi uæ & ubi eiulatus & ubi rixæ & ubi infi-
ebrietas de die struuntur & Vbi fit, ut nihil meriti saucien-
signat op- tur & ubi tubent oculi &

ra recludit Nimirum hæc accidunt inter pocula, ijs q
Spes iubet, confluunt, ut exhauriant quicquid infulum
esse ratas, est.

in prælia Ne inspicie uinum cum rubescit, cum pel-
trudit mer lucet per uirram color eius, & aridet, postre-
mo uelut serpens mordebit, & uelut aspis pun-
get. Oculi tui spectabunt alienas mulieres, &
cor tuum cogitabit peruersa, & eris perinde
aciacens in medio mari. Supra antennam
percusserunt me, inquit, & non dolui. Vul-
nerauerunt me, & non sensi. Quando uero
expergitur, ut rursus incipiam perpotare &

CA. XXIII

I.

NE emuleris uiros malos, nec cupias a-
lunt secum pud eos esse. Nam damna meditatur
de res in cor eorū, & pernitiosa loquuntur labia eorū.
piorum. Sapiens

SALOMONIS.

I I.

Sapientia ædificatur domus, & intelligen-
tia, & cubicula implet scientia omnibus opi-
bus præciosis & pulchris.

I I I.

Vir sapiens fortis est, & uir intelligēs præ-
stat robusto. Nam bella gerantur industria,
& uictoriam pariunt multa consilia.

I I I I.

Altior est sapientia, q̄ ut adsequatur stul-
tus, & in porta, hic ne os quidem aperiet,

V.

Sibi machinatur malum, author sceleris.

V I.

Consilia stulti peccata sunt,
Et subfannator est abominatō apd homines Fortitudo.

V I I.

Nihili fortitudo est, si in aduersis rebus pa-
rum firmus fueris. uersis reb.
uoluntati
dei nō ad-

V I I I.

Eripe eos qui ad mortē rapiuntur, & opem uersari.
fer ijs qui pertrahuntur ad cædem.

Si dixeris, Non noramus, ecce cordiū ar-
biter animaduertet, & obseruator animæ tuæ
deprehedet, is reddet cuius iuxta opera sua.

I X.

Comede mi fili mel, est enim bonum &
F fauum

PROVERBIA.

Tacti flo- fauorem dulcem palato tuo. Sic est animæ sapientia
reāt aliquā entia, ubi inueneris, & restant postrema, nec
tisper im- frustrabitur expectatio tua.

pij tandem
tamen peri
bunt.

X.

Ne insidieris impie habitaculo iusti, ne in-
terturbes quietē eius. Septies enim cadet ius-
tus, & impij impingent in mala.

X I.

Si lapsus fuerit inimicus tuus, ne gaudeas,
& si impigerit, ne exultet cor tuum, ne uide-
at dominus, & afflictio domino adpareat, ut
auertat ab illo iram suam.

X I I.

Lucerna Næ æmulare malos, nec inuideas impijs.
gloria, res Nihil enim boni superest quod speret malus,
secunda. lucerna impiorum extinguetur.

X I I I.

Seditiosos Time dominum fili, & regem, et cum sedi-
damnat. tiosis ne commiscere. Mox enim instabit
interitus eorum, & ruinam eorum quis scit?

ETIAM HAEC SAPI-

entes præcipiunt.

X I I I I.

Speculare personā in iudicio non est bonū.

X V.

Qui dicit impio, iustus es, maledict ei, &
succen-

SALOMONIS.

Succensibit populus.

Qui arguunt, amabiles sunt, et large bene-
dicitur eis.

In tēpore
doceri, mo-
neri, iunat

X V I.

Labia osculi, quæ respondent adposite.

X V I I.

Primum perface foris opus tuum, & exer-
ce agrum tuum, & exer-
Postea ædificato domum tuam.

Necessaria
prius cu-
randa.

X V I I I.

Non sis testis iniquus aduersus proximi-
tuum, ne allicias labijs tuis.

X I X.

Ne dicas, quemadmodum fecit mihi, sic
faciam ei.

Vindictam
prohibet.

Reddam unicuique secundum opera sua.

X X.

Agrum hominis pigri præterq̃ & uineam
hominis stulti.

Et ecce totum obruerant urticæ, & tege-
bant spinæ, & murus collapsus erat. Et uidit
& considerauit, uidit ut erudirer. Paululū dor-
mies? paulum obdormisces? paulisper con-
feres manus ad dormitandum? Veniet tan-
quam uiator paupertas tua, & ægestas non
fecus atq̃ latro.

F 2 Caput

PROVERBIA
CAP. XXV.

Deus sic fa-
cit omnia,
ut mundus
tamen non
intelligat.

At reges
inquirere
oportet.

Non assu-
munt, sed pie-
tas fortu-
nabit regu-
m consilia.

Dum petit
infirmis ni-
mum subli-
mia penis,
leues ita-
reus nomi-
na fecit
quis.

SVNT ET HAE PARABOLAE
Salomonis, quas inseruere iuri
Ezechiae regis Iuda.

I.
Gloria Dei est uerbum celare,
At gloria regum est id inquirere.

II.
Ut nec altitudo coeli, nec terrae profunditas
comprehenditur.

III.
Ita nec cor regis perscrutabile est.

IV.
Si rubiginem de argēto abstuleris, uas pu-
rum fiet.

V.
Si impietatem a rege abstuleris, fortunabitur
iustitia thronus eius.

VI.
Ne facies te in conspectu regis, & in locū
magnorum ne irruas. Est enim satius, ut dica-
tur tibi, Ascende huc, quam detrudi a con-
spectu principis, quem adspexerant oculi tui.

VII.
Ne properes litigare, ne quid facias quod
postea proximum tuum confundat.

Causam

SALOMONIS.

VI.

Causam tuam iudicet proximus tuus, &
arcanum alterius ne reuela, ne cōtumelia ad-
ficiat te audiens, & infamare pergat.

VII.

Aurea mala in argenteis tabulis, uerbum
dictum oportune.

VIII.

Velut torques aureus, & aureum monile,
est increpatio apud sapientem qui auscultat.

IX.

Sicut in messe frigus hybernū recreat,
ita nuncius fidelis recreat eum q misit, & ani-
ma domini eius adquiescit.

X.

Nubes & uentus, sine pluuia. Is est qui glo-
riatur pollicendo, & nihil praestat.

XI.

Patientia placabitur princeps, & lingua
mollis frangit duros.

XII.

Vbi mel repereris, comede quantum satis
est, ne saturatus, reuomas. Ne uerbū dei
carnali cupiditate aut iudicio hauriatur.

XIII.

Reuoca pedē tuum a domo proximi tui,
ne satur tui oderit te.

F 3

Haste

Sapiēs gan-
det repre-
hendi.

Magistra-
tus lauda-
tur qui offi-
cium suum
facit.

Vil ge-
schreyß.
wenig wol-
len.

Fastidium
tur prae-
tes.

PROVERBIA

XIIII.

Hasta & gladius & sagitta acuta est, uir
aduersum proximum suum falsa testificatur.

XV.

Dens malus & pes uacillans, est fiducia
contemptoris in die tribulationis.

XVI.

Vetat san- Prauo cordi carmen canere, perinde est
ctum dare atq; laceris uestire in frigore, & acetum uino
canibus. addere.

XVII.

Vetat uin- Si esurieris qui odit te, pascere eum pane,
dictam. & si sitierit, pota eum aqua.

Pneam enim cumulabis super caput eius, &
dominus reddet tibi.

XVIII.

Vetat audi Aquilo pluuiam perllit,
ri delato- At uultus seuerus linguam delatricem.
res.

XIX.

Satius est sedere in angulo tecti, quam in
domo ampla cum muliere rixatrice.

XX.

Impij of- Aquae frigidae ei qui linquitur animo
fenduntur nuncium bonum est ex terra longinqua.
rebus ad-

XXI.

uersis pio- Fons conturbatus, & scaturigo corrupta,
rum. lustrus lapsus coram impio.

Non

SALOMONIS.

XXII.

Non est bonum immodice multum mel
adere. Sic & qui grauis scrutatur, obruetur.

XXIII.

Verbs patens sine moribus,
Vir qui non cohibet spiritum suum.
Eximia est uirtus prestare silentia rebus.

CA. XXVI.

I.

V T nix in aestate intempestua est, & im-
ber in messe.

Sic nea stultum decet gloria.

II.

Quemadmodum aufugit auis, & praeter-
uiolat hirundo.

Sic e mentitum conuiuium non laedit.

III.

Flagellum equo, frenum asino,
Virga tergo stultorum.

IIII.

Ne respondeas stulto de stultitia eius,
ne similis eius fias.

V.

Responde stulto de stultitia eius, ne sapere
sibi uideatur.

E 4 Qui

Vetat uer-
bu dei bau
rire carna
li cupidita
te aut iadi
cio.

Rebus sea
cundis in-
cauti demō
tantur, ut
in Saul ap
paret.

Mendacia
nō ledunt.

Precipi-
tur πολυ
λογία
Post unam
atq; alterā
monitionē.
αγεται
homine de
uita.

PROVERBIA

V I.

Ignavi magistratus. Qui per nuncium stultum rem gerit,
Est uelut claudus pedibus & damnū accipit.

V I I.

Impij non possunt recte uti uerbo Dei. Ut claudus, pedes erigere nequit,
Sic sunt sententiæ in ore stultorum.

V I I I.

Stultū honore adficere, perinde est ac gemmam in πολυάνδρον consicere.

Rebus secundis incauti dementantur, gemma coniecta in polyandron, hoc est, locum fœdum, in aceruum lapidum, ubi de fontibus supplicium sumitur, perit. Eadem sententia est in Laberianis Minis. Loco ignominie est apud indignum dignitas.

I X.

Spina condita in manu ebrij, sententia est in ore stulti.

X.

Gerenda res per peritos. Vir peritus omnia recte efficit,
Qui uero conducit stultos, negligentes con-
ducit.

X I.

Φιλανθρῶς Sicut canis rediens ad uomitum,
haud fere corrigitur Sic stultus est ingeminans stultitiam suam.

X I I.

Ioan. nono Si uideris uirum qui sibi sapere uidetur, de
Quia dictis uidem stulto melius speres quam de eo.

etc.

Piger

SALOMONIS.

X I I I.

Piger ait, Leopardus est in uia, leo in plateis.

Sicut fores in cardine suo uoluntur, sic uoluntur piger in lecto.

X I I I I.

Abcondit piger manum in sinum, piget & ad os admouere.

X V.

Plus sibi sapere uidetur piger.
Quam septem qui sententias docent.
Pigri hypocritas significant, qui uidentur laborare,
& tamen officium suum non faciunt.

X V I.

Qui transit ad litem sua nihil referentem, *Was dich*
perinde est, atq; si canem uellicet auribus ac *nicht brät*
lacessat. *blaß nicht.*

X V I I.

Ut qui abscondit se, iaculaturq; sagittas flammeas, & mortiferas. Sic is est qui frustra-
tur amicum suum, & dicit, loco facio.

X V I I I.

Ignis extinguitur, ubi ligna non alunt,
Sic sedatur contentio, ubi delator abfuerit.

X I X.

Carbo prunas, ligna ignem accendunt.
Vir contentiosus rixam.

F S

Verba

PROVERBIA

Non est re
mediū ad
uersus Sy-
cophante
anor sum.

Verba delatoris perinde sunt ac uerba
penetrantq; penetratla pectoris.

XXI.

Vt cōuenit si argenti scoria uas fictile ob-
ducatur.

Ita labia uenenata, cum malo corde con-
gruunt.

Dignū patella operculū. Spurcū os, iprobo pectore.

XXII.

Cum blan-
ditur inimi-
cus, fallit.

Labijs suis prode se inimicus, & cum ad-
propinquat, struit infidias.

XXIII.

Cum uoce sua blandietur, ne credas ei,
Sunt. n. in corde eius multæ abominationes,

XXIIII.

Si quis texerit odium suum, ut damnum
det, reuelabitur eius malicia in coetu.

XXV.

ῥῆς κακῆ
βούλῃ

Fodiens foueam in eam ruet,
Et aduoluens saxum, in ipsum impinget.

XXVI.

Impij non
seruant ca-
stigantem.

Lingua mendax non fert improbantem,
Et os blandum perniciem adfert.

CA. XXVII

Ne glo-

SALOMONIS.

I.

NE glorieris de die crastino, Nescis Ne ante ill-
enim quid hodie accidere possit. storiā
ἐπιεικίῃ

II.

Predicet te alienus, non os tuum,
Peregrinus, non labia tua.

III.

Gravis est lapis, & ponderosa arena.
Vtrog; grauior est ira stulti.

IIII.

Crudelis est iracundia & ira,
Et quis coram inuidia consistet?

V.

Melior est manifesta correptio, quā
clandestina dilectio.

VI.

Fidelia sunt uulnera inflicta a diligente,
Et oscula inimici contumeliosa sunt.

VII.

Anima satūra fauū etiam calcat,
Et animæ esurienti etiam amara dulcia sunt.
Esurientes implentur bonis, iuxta canticum Mariae.

VIII.

Sicut auis est quæ nidum deserit,
Sic nŕ est qui deserit locum suum.

IX.

Vnguentum & aromata delectant cor,
Dulcior

Imperito
nihil inui-
stius.

Charitas
amat etiā
cum seuit.

ἀγάπη
ἐλαχίσ-
ταυτὰν
κόσμη.

PROVERBIA

Dulcior autem amicus est propter consili-

um animæ.

res sacra.

X.

Veteres

Amicum tuum, & amicum patris tui ne

amici co-

lendi.

deseras.
Et domum fratris tui ne ingrediare tem-

pore calamitatis tuæ.

X I.

Hesiodus.

Μελior

est vicinus

propinquus,

quàm fra-

ter longinquus.

X I I.

Disc

sapientiam,

mi fili,

& gaudebit

cor

meum,

ut responderi

possit

ijs, qui

mibi con-

uitium faciunt.

X I I I.

Callidus

uidet malum

& absconditur,

Imperiti

pergunt,

& damnum accipiunt.

X I I I I.

Vestem

ab eo auferas,

qui pro alieno spo-

ndit.

Et cum ille alienus sit,

pignus accipe.

X V.

Pharao.

Predicās

amicū suum

magnis clamoribus

mane confurgens,

maledicere ei iudicabitur.

X V I.

Immodice

laudes sunt

suspectæ.

Similis

est stillicidio

assiduo cum

pluit,

rixatrix

mulier.

Qui cohibet eam,

uentos co-

hibet, & oleum manu

retinere conatur.

Ferrum

SALOMONIS.

X V I I.

Ferrum ferro acuitur,

Et uir acuitur amici congressu.

Σύντε δὲ ἐρχομένῳ καὶ τῷ πρὸς τὸ
ἐνόησε. etc.

X V I I I.

Seruans ficum uestitur fructibus eius.

Et obseruans dominum suum, honore adfi-

cietur.

X I X.

Vt facies in aqua resplendens, fallit,

Ita inter se corda hominum solent.

X X.

Infernus & perditio non saturantur,

Ita nec hominis oculi saturantur.

X X I.

Argentū in uase purgatur, aurū in fornace

Homo uero laudantis ore probatur.

X X I I.

Si stultum contriueris pistillo eeu triticum

In mortario, non discedet ab eo stultitia.

X X I I I.

Tuum pecus contemplare, & gregem dili-

genter cura.

Neq; enim perpetuo tenebis has opes, &

gloria non durat à seculo ad seculum.

Prodit fœnum & uirescit, donec demetatur.

Oues

Parfimo-
nia magnā
uestigal.

Taxatur
perfidia.

Cupiditas
inexplebilis

Impij non
emendantur
ad afflictio-
nibus.

ἀνάστα
ἐλαχες
ταῦτα
κόσμη.

PROVERBIA

Oves habes quæ uestiant te & hircos, quibus uenditis, sumptus pares in agricultura faciendos.

Lac cararum suppedabit uictum tibi & familiæ, & ancillis tuis,

CA XXVIII

Fugit impius, tamen nemo persequatur, Iusti uero, perinde ac leo confidunt.

I I.

Imperia sepe mutari
calamitas sum est, minus
tantur autem
propter peccata populi.

Propter peccata populorum fit, ut alij subinde imperent.

At propter cordatos homines prorogabit imperium.

I I I.

Vir pauper qui pauperes iniuria adficiat, perinde facit atque imber putrefaciens & corrumpens segetem.

I I I I.

Impios prædicant, hi qui legem deserunt, Contra succedunt eis, hi qui legem seruauit.

V.

Mali non intelligunt iudicium, Verum qui deum querunt, omnia intelligunt.

Melius

SALOMONIS

V I.

Melius habebit pauper probus, quam diues improbus.

V I I.

Prudens est qui legem seruat, Helluo uero patrem confundit.

V I I I.

Qui opes suas foenore auget, & immodico quaestu, coaceruat ut in inopes effundantur.

I X.

Qui recusat regem audire, illius præcatio etiam est abominabilis.

X.

Qui rectos seducit, in foueam incidet, Et probis bona euenient.

X I.

Diues sapere sibi uidetur, At pauper prudens explorat eum.

X I I.

Res secundæ iustorum, magnam gloriam pariunt. Cum uero euehantur impij, cominuantur res hominum.

X I I I.

Qui relinquit sua flagitia male habebit, Qui uero confitetur, & deserit, is misericordiam consequetur.

Ecc

PROVERBIA
XIIII.

Præconiū Beatus est qui semper pauidus est.
timoris dei Duri ruent in mala.

X V.

Tyranni, Ceu leo rugiens ac esuriens ursus,
tyrannus. Est princeps impius pauperi populo.

X VI.

Si princeps imprudens fuerit, multæ fient iniuriæ.

At si oderit iniuriam, diu imperabit.

X VII.

Qui iniuriam facit, ad sepulchrum usque profugus erit.

Nec quisquam sustentabit eum.

X VIII.

Probi, salui erunt,

Qui uero uias suas peruertit, semel corruet.

X IX.

Præcipis Qui exercet agrum suum, satiabitur pane.
et labor. At qui ocio indulget, egebit.

X X.

Benedictio Viro fideli ualde benedicetur,
diuina Et ueloces ad diuitias parandas, non erunt in-
discernitur nocentes.

X XI.

Speculare personam non est bonum.
Nam & propter frustum panis illi peccant.

Qui pro

SALOMONIS.
XXII.

Qui properat ut ditescat, & inuidet alijs, nescit egestatem sibi impendere.

XX III.

Qui arguit hominem, postremo gratior erit ad sententiam. Veritas tamen uncitur.

XX IIII.

Qui deprædatur parentes, & negat id esse peccatum, is socius est homicidæ.

XX V.

Superbus excitat lites,
At qui fidit Deo, pinguescet.

XX VI.

Qui confidit suo cordi, desipit.
At qui sapienter ambulat, bene habebit.
Desipere, est nostris consilijs fidere.

XX VII.

Qui pauperi dat, is non egebit.
Maledicetur autem auertenti oculos suos.

XX VIII.

Cum euehuntur impij, absconduntur homines. Et cum perierint impij, iusti bene habebunt. Præcipit largiri ege-
tibus.

CA. XXIX.

G. Qui

PROVERBIA

I.

Sicut Pha-
rao cū cor-
rigi nollet,
periit.

Qui aduersus increpationes dura est
uice est, subito peribit,
Nec mederi ei quisquam poterit.

II.

Cum florent iusti, populus bene habet,
Cum dominantur impij, luget populus.

III.

Qui diligit sapientiam, gaudio adfcit pa-
trem suum.

Scortator autem perdet opes.

III I.

Iuste iudi-
cando im-
peria con-
stabilitur

Iudicio rex ditionem firmam facit,
Qui donis capitur euertit eam.

V.

Impij prin-
cipes cōte-
munt ius.

Qui adsentatur proximo, insidiatur ei,
Irretitur peccato suo malus,
Iustus autem gloriabitur, & gaudebit.

VI.

Pij placāt
Deum re-
bus publ. si

Cognoscit iustus pauperum causas,
Impius non aduertit animū ad djudicandū.

V I I.

cut adpa-
ret in Na-
haman.

Subfannatores ciuitati extio sunt.
At sapientes inde penam auertunt.

V I I I.

Imperito
homie ni-
hil inia-
stius.

Si sapiens litigarit cū stulto, siue irascatur,
siue rideat, placari stultus non potest.

Viri

SALOMONIS

IX.

Viri sanguinarij oderunt probum,
Rectis autem uita eius cura est.

X.

Totum spiritum suum effundit stultus,
At sapiens tandem cohibet se.

X I.

Si princeps delectatur mendacio,
Impios tandem ministros habet.

X I I.

Pauperem scenerator obuium habet.
Deus utriusq; animum moderatur.
Non potest scenerator seuire, nisi permittat Deus.

X I I I.

Sedes regis qui uere iudicat pauperes per-
petuo fortunata erit.

X I I I I.

Virga & obiurgatio adfert sapientiam,
At puer qui non cohercet, pudefacit ma-
trem suam.

X V.

Cum florent impij, scelera multa sunt,
Sed spectantibus iustis, ruent.

X V I.

Si castigaueris filium, iucundus erit tibi, &
adfert animae tue delicias.

G 2 Cum

Quis
princeps,
tales conui-
flores.

Præcipi-
tur non
scenerator

PROVERBIA

XVII.

Cum deest propheta perit populus, & qui legem custodiunt, bene habebunt.

Si uerbum dei non doceatur, necesse est male habere res humanas.

XVIII.

Impij cōte Serui non emendantur uerbis. Nam tam
minunt uer etsi intelligant, contemnunt tamen.
bum Dei.

XIX.

ad uerū Melius de stulto speres, q̄ de homine prae-
egredere. cipite.

XX.

Si à puero seruus delicate tractatus fuerit dominari postea uolet.

XXI.

Res secun- Iracundus homo lites excitat, & saepe pec-
de demen- cat.

XXII.

tant incau- Superbia deiscit hominem.

tos. At humilis animus potietur gloria.

Deus superbis resistit, humilibus aut dat gratiam.

XXIII.

Vitam suam odit, quisquis furis socius est.

Ex Leuiti. Periurum audiet, nec indicabit.

cap. quint.

XXIV.

Qui timet homines, ruet.

Qui fidit Deo subleuabitur.

XXV.

Multi principis faciem ambiunt,

Atq̄

SALOMONIS.

At à domino iudiciū cuiusuis proficiscitur.

XXVI.

Abominantur iusti iniquos, & abomina-
tur impius rectam uiam.

Principem
tibi Deus

placet, tu
officijs tuis
frustra nie-
teris.

CAP. XXX.

SERMO AGVR FILII IACKE.

HAEC SVNT PRAECEPTA

quæ tradiderunt Lithiel,
Lethiel & Ichal.

Apparet
has senten-
tias ab alijs
quibusdam
Salomonis

S Tultissimus sum hominum, nec est pe-
nes me intelligentia, nec didici sapientia-
am, nec sanctorum scientiam cognoui. Quis
ascendit in cœlum ac descendit? Quis com-
prehendit uentos manu sua? Quis conclusit
aquas in uestem suam? Quis fundauit fines
terræ? Quod nomen est illi? Quod nomē est
filio illius? nōstin?

I.

Omnis sermo dei purgatus est, & clypeus
ijs qui fidunt eo. Ne addas sermonibus eius,
ne te obturget, tuq̄ mendax deprehendaris.

Preconfi-
tīs uerbi Dei.

PROVERBIA

I I.

Duo abs te rogavi, quæ antequam moriar
quæso largiare, procul a me amoue uanitatē
& mendacium. Inopiam & diuitias ne dedea-
ris mihi. Demensum meum suppedita mihi,
ne ubi satur fuero mentiar ac dicam.
Quis est Deus? ne ue per inopiam fustū com-
mittam, & polluam nomen Dei mei.

I I I.

*Hypocry-
sin generis
humani
taxat.*

Ne accuses seruum apud herum suum, ne
tibi conuitium facias, ac poenas des.

I I I I.

Hoc genus patri conuitiū facit, nec bene-
dicit matri.

V.

Hoc genus uidetur sibi mundum esse, &
tamen sordes suas non eluit.

V I.

Hoc genus attollit oculos suos, & palpe-
bras suas eleuat.

V I I.

Huius generis dentes, tanquā gladij sunt,
& tanquam enses molares sunt, ut deuorent
humiles, & inopes ē medio auferant. Huius
sanguisugæ multæ sunt filia, quæ clamant,
Age, Age,

V I I I.

Tit

SALOMONIS

Tria hæc non saturantur, item quartū inex-
plebile est.

Infernus. vulua. Terra arefacta,
ignis postremo inexplibilis est.

I X.

Oculum qui patrem fastidit, & matris im-
perium contemnit, corui iuxta flumen effo-
dient, & uorabunt aquilæ.

tes.

X.

Tria hæc ignoro, minime uero q̄rtū teneo.

Viam aquilæ in aere.

Viam serpentis super petram.

Naui iter in flumine.

Et uiam hominis erga adolescentulam.

Talis est & adulteræ uia, quæ ubi perdideris
uirum, os tergit, & negat se malum fecisse.

X I.

Tria perturbant terram, quartum prorsus
ferre non potest.

Si seruus imperet,

Si stultus satur fuerit,

Si morosa nupserit,

Si ancilla fuerit hæres dominæ facta,

X I I.

Quatuor minuta sunt in terra, quæ pruden-
tia uincunt etiam sapientes.

G 4 For

PROVERBIA

Formice imbecille genus, & tamē in messe cibum sibi parant.

Cuniculi infirmum genus, qui in rupibus habitant.

Locustæ, quæ quanquam non habeāt regem tamen agminatim prodeunt,

Araneus telā texit. & habitat in regū aulis.

X I I I.

Trīa hæc probe ingrediuntur, quartū item belle incedit.

Leo ualida bestia, nec refugit ullam be-
luam.

Canis uenaticus firmis lumbis præditus,
Aries & Rex, cui resisti non potest.

X I I I I.

Cum per stultitiā effers te, & moliris ma-
lum, comprime manu os.

Nam si lac crebrius tundas, butyrum fiet.
Si emunxeris nares uehementius, sanguinē
elicies.

Ita & acerbius irasci, lites excitat.

CA. XXXI.

SERMO Lamuelis regis.

HÆC SVNT PRÆCEPTA,
quæ docuit eum mater.

Quæso

SALOMONIS.

I.

Q Væso te fili uteri mei, fili exoptatissi-
me, ne da mulieribus opes tuas, &
uías tuas, perdunt enim reges.

Ne regibus & principibus uinum des aut
siceram, ne poti obliuiscantur iuris, & de hu-
milibus prauē iudicent.

Date siceram adficiēis, & uinum mœstis,
ut poti obliuiscātur inopiæ suæ, & erumnarū.

I I.

Patrocinare mutis in iudicio & omnibus
orphanis, patrocinare, iudica, & abiectum et
inopem uindica.

I I I.

Probam mulierem quis inueniet? ea præ-
stat gemmis.

I I I I.

Confidit ea cor mariti, & res familiaris nō
deficiet.

V.

Reddet ei bonum & non malū perpetuo.

V I.

Tractat lanam & linum, & uoluptati ei est
officium suum facere.

V I I.

Perinde est atq; nauis mercatoris, ex lon-
gino afferens panem suum.

G s Noctu

PROVERBIA.

VIII.

Noctu surgit, & parat familiæ cibū, & ancillis demensum.

IX.

Considerat agrum ac emit, & vineam suo labore plantat.

X.

Accingit lumbos adcurate, & corroborat brachia sua.

XI.

Sentit quā bona sit negotiatio sua, nec noctu extinguetur lucerna eius.

XII.

Manum suam admouet ad colum, & trahat fusum.

XIII.

Manum pauperibus obfert, & porrigit inopi.

XIIII.

Non metuit domus suæ à frigore. Nam uniuersam familiam uestit duplicibus.

XV.

Ornamenta fecit sibi, Byssus & purpura uestit.

XVI.

Conspicius est in porta maritus eius, ubi sedet cum senioribus regionis.

Tunic

SALOMONIS.

XVII.

Tunicas parat & uendit, & cingulum dat mercatori.

XVIII.

Fortitudo & decus uestit eam, & gaudebit etiam in posterum.

XIX.

Os aperit sapienter, & suauitas in lingua eius est.

XX.

Speculatur statum domus suæ, nec edit cū ignauia panem.

XXI.

Surgent eius liberi & prædicabunt eam, Maritus item laudabit eam.

XXII.

Multæ filiæ pararunt opes, tu superas omnes.

XXIII.

Fallax uenustas est, & uana est forma, Mulier timens Dei, laudabitur,

XXIIII.

Date ei de laboribus suis, & prædicent eam in portis facta eius.

FINIS.

S A P I E N T V M
D I C T A S A
P I E N T V M.

Omnibus placeto.
Bona res quies.
Periculosa temeritas.
Quicquid promiseris facito.
Amicis aduersa fortuna utentibus idem esto
Infortunium tuum calato, ne uoluprate adfi-
cias inimicos.
Veritati adhæreto.
Violentiam oderis.
Age quæ iusta sunt.
Domus curam age.
Liberos tibi charissimos erudi.
A maledicentia temperato.
Beneficij accepti memento.
Inferiorem ne reijcias.
Ne teipsum præcipites in discrimen.
Temperantiam exerce.
Moribus probatus esto.
Oderis calumnias.
Turpia fuge.
Voluptati tempera.
A iureiurando abstine.

Pietatem

D I C T A.
Pietatem sectare.
Laudato honesta.
A uitijis abstine.
Beneficium repende.
Supplicibus misericors esto.
Liberos institue. Litem oderis.
Sapientum utere consuetudine.
Bonos in præcio habeto.
Audi quæ ad te pertinent.
Probrum fugito. Responde in tempore.
Ea facito, quorum non possit poenitere.
Ne cui inuideas.
Quod iustum est imitare.
Bene meritos honora,
Spes foue. Calumniam oderis.
Affabilis esto.
Cum erraris, muta consilium.
Diutinam amicitiam custodi.
Omnibus teipsum præbe.
Concordiam sectare.
Magistratus metue.
Ne loquaris ad gratiam.
Ne tempori credideris.
Teipsum ne negligas.
Seniorem reuerere.
Mortem oppete pro patria.
Ne quauis de re doleas,

Ex in

S A P I E N T I A

Ex ingenis liberos crea,
 Sperato tanquam mortalis.
 Parcite tanquam immortalis.
 Ne efferaris gloria.
 Arcanum coela. Cede magnis.
 Oportunitatem expecta.
 Mortalia cogita.
 Largire cum utilitate.
 Ne prior iniuriam facias.
 Dolorem fuge.
 Mortuum ne rideto.
 Amicis utere.
 Delecta amicos.
 Consule inculpate.
 De numine ne male loquere, quid sit autem
 ausculta.
 Audito multa, loquere pauca.
 Prius intellige, & deinde ad opus accede.
 Ne ob diuitias laudaris utrum indignum.
 Principem honora.
 Amicos probato.
 Nemini promittito.
 Similis sis tui.
 Quod adest boni consulito.
 Susurronem ex ædibus ejice,
 A familiaribus in minutis rebus læsus, feras.
 Inimicum ne putes amicum.

Quæ

D I C T A

Quæ feceris parentibus, eadem à liberis ex-
 pecta.
 Ante omnia uenerare numen.
 Inter amicos ne fueris iudex.
 Ne contende cum parentibus, etiam si iusta
 dixeris.
 Infortunatum ne irriseris.
 Ne lingua præcurrat mentem.
 Quæ fieri non possunt, ne concupiscas.
 Vxorem ducito ex æqualibus, ne si ex ditio-
 ribus duxeris, dominos tibi pares, nō affines.

L I P S I A E, P E R N I C O-
 laum Fabrum diligenter
 excussus.

15 28

M. D. XXXVII.

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF CHICAGO
1891
M. D. XXXVII
1891

